Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
PAOLO MENGOZZI IŠVADA,
pateikta 2013 m. rugsėjo 19 d.[1]

Sujungtos bylos C-247/11 P ir C-253/11 P

Areva SA (C-247/11 P),
Alstom SA,
T&D Holding SA, anksčiau – Areva T&D Holding SA,
Alstom Grid SAS, anksčiau – Areva T&D SA,
Alstom Grid AG, anksčiau – Areva T&D AG (C-253/11 P),
prieš

Europos Komisiją

„Apeliacinis skundas — Konkurencija — Karteliai — Skirstomųjų įrenginių su dujų izoliacija projektų rinka — Pareiga motyvuoti — Teisės į gynybą pažeidimas — Neteisėto elgesio priskyrimas — Solidarioji atsakomybė už baudos sumokėjimą — „Faktinė“ solidarioji atsakomybė — Proporcingumo ir vienodo požiūrio principai — Teisė į veiksmingą teisinę gynybą“

1. Šių sujungtų bylų dalykas – du apeliaciniai skundai, kuriuos pateikė atitinkamai *Areva SA* (toliau – *Areva*) – byloje C-247/11 P ir *Alstom SA* (toliau – *Alstom*) bei jos dukterinės bendrovės *T&D Holding SA*, anksčiau – *Areva T&D Holding SA*, *Alstom Grid SAS*, anksčiau – *Areva T&D SA*, ir *Alstom Grid AG*, anksčiau – *Areva T&D AG*, – byloje C-253/11 P (visos šios bendrovės toliau taip pat – apeliantės). Abu apeliaciniai skundai yra pateikti dėl 2011 m. kovo 3 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimo *Areva ir kt. prieš Komisiją* (toliau – skundžiamas sprendimas)[2]. Šiuo sprendimu Bendrasis Teismas, pirma, iš dalies panaikino sprendimą C(2006) 6762 galutinis (toliau – ginčijamas sprendimas)[3], kuriame Europos Komisija, konstatavusi antikonkurencinio kartelio buvimą skirstomųjų įrenginių su dujų izoliacija (toliau – SĮDI)[4] sektoriuje, skyrė baudą jame dalyvavusioms įmonėms ir, antra, pakeitė baudas, Komisijos skirtas šiuos apeliacinius skundus pateikusioms bendrovėms.

2. Ši išvada yra pateikta kartu su mano išvada sujungtose bylose *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.*[5] (C-231/11 P, C-232/11 P ir C-233/11 P), kurios susijusios su tuo pačiu karteliu ir tuo pačiu Komisijos sprendimu. Kadangi tam tikri klausimai, kylantys dabar nagrinėjamose bylose, bent iš dalies sutampa su minėtose bylose nagrinėjamais klausimais, kiekvienu tinkamu atveju padarysiu nuorodą į atitinkamus savo išvados šiose bylose punktus.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — T-117/07 ir T-121/07 (Rink. p. II-633).

3 — 2007 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimas dėl procedūros pagal EB 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla COMP / F/38.899 – Skirstomieji įrenginiai su dujų izoliacija).

4 — SĮDI skirti energijos srautui elektros energijos tinkluose reguliuoti. Tai sunki elektros įranga, naudojama kaip visiškai įrengtų elektros pastočių pagrindinė dalis. Žr. skundžiamo sprendimo 2–5 punktus.

5 — Trys apeliaciniai skundai šiose bylose yra susiję su 2011 m. kovo 3 d. Bendrojo Teismo sprendimu *Siemens Österreich ir kt. prieš Komisiją* (T-122/07-T-124/07, Rink. p. II-793).

I – Faktinės aplinkybės

A – *Apeliantės*

3. *Areva*, apeliantė byloje C-247/11 P, yra bendrovių grupės, veikiančios branduolinės energetikos sektoriuje, kontroliuojančioji bendrovė.

4. *Alstom*, pirmoji apeliantė byloje C-253/11 P, yra pramoninės grupės, veikiančios, be kita ko, elektros energijos perdavimo ir paskirstymo (prancūzų k. *transmission et distribution*) sektoriuje (toliau – T&D sektorius), kontroliuojančioji bendrovė.

5. 2004 m. sausio 8 d. visa *Alstom* grupės veikla T&D sektoriuje buvo perleista grupei, kurios kontroliuojančioji bendrovė yra *Areva*. Per laikotarpį nuo 2004 m. sausio 9 d. iki gegužės 11 d. (data, kai baigėsi ginčijamame Komisijos sprendime konstatuotas pažeidimas) *Areva* grupės veiklą SĮDI srityje vykdė *Areva T&D SA* ir *Areva T&D AG*[6] – dukterinės bendrovės, kurių 100 % akcijų priklausė *Areva T&D Holding SA*, o šios 100 % akcijų priklausė *Areva* (toliau kartu – buvusios *Areva* dukterinės bendrovės).

6. 2010 m. birželio 7 d., kai Bendrajame Teisme galutinai buvo baigta žodinė proceso dalis, *Areva* perleido visą savo veiklą T&D sektoriuje. Konkrečiai kalbant, *Alstom* vėl perėmė elektros energijos perdavimo veiklą. Po šio perleidimo *Areva T&D Holding SA* tapo *T&D Holding SA* – antroji apeliantė byloje C-253/11 P, *Areva T&D SA* tapo *Alstom Grid SAS* – trečioji apeliantė byloje C-253/11 P, o *Areva T&D AG* tapo *Alstom Grid AG* – ketvirtoji apeliantė byloje C-253/11 P. *Alstom* ir jos dabartinės dukterinės bendrovės *T&D Holding SA*, *Alstom Grid SAS* ir *Alstom Grid AG*, apeliantės byloje C-253/11 P, toliau kartu vadinamos *Alstom* grupės bendrovėmis.

B – *Ginčijamas sprendimas ir skundžiamas sprendimas*

7. 2007 m. sausio 24 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą, kuriame konstatavo, kad SĮDI sektoriuje buvo sudarytas antikonkurencinis susitarimas; jo dalyvės įmonės susitarė, be kita ko, pasidalyti rinkas pasaulyje[7], nustatyti kainas ir keistis svarbia informacija. Komisija taip pat konstatavo, kad kartelis veikė laikotarpiu nuo 1988 m. balandžio 15 d. iki 2004 m. gegužės 11 d. Konkrečiai kalbant, ji nagrinėjamose bylose konstatavo apeliančių atsakomybę[8], todėl skyrė joms baudas[9].

6 — *Areva T&D SA* atitinka bendrovę *Alstom T&D SA*, o šiame procese *Areva T&D AG* atitinka bendrovę *Alstom T&D AG* (žr. ginčijamo sprendimo 21 ir 23 konstatuojamąsias dalis ir skundžiamo sprendimo 59 punktą). Iki *Alstom* grupės veiklos T&D sektoriuje perleidimo 2004 m. sausio 8 d. šios dvi bendrovės darant ginčijamame sprendime konstatuotą pažeidimą dalyvavo priklausydamos *Alstom* grupei (žr. ginčijamo sprendimo 331 konstatuojamąją dalį).

7 — Konkrečiai iš skundžiamo sprendimo 29–32 punktų matyti, kad kartelyje dalyvavusios įmonės, be kita ko, pagal sutartas taisykles derino SĮDI projektų suteikimą pasaulio lygmeniu, išskyrus tam tikras rinkas, kad būtų išsaugotos kvotos, iš principo atitinkančios tradiciškai užimamas rinkos dalis.

8 — Iš ginčijamo sprendimo 1 straipsnio b, c, d ir f punktų konkrečiai matyti, kad Komisija konstatavo *Alstom* dalyvavimą darant pažeidimą laikotarpiu nuo 1988 m. balandžio 15 d. iki 2004 m. sausio 8 d., *Areva* ir *Areva T&D Holding SA* (tapusi *T&D Holding SA*) – laikotarpiu nuo 2004 m. sausio 9 d. iki gegužės 11 d., *Areva T&D AG* – laikotarpiu nuo 2003 m. gruodžio 22 d. iki 2004 m. gegužės 11 d. ir *Areva T&D SA* – laikotarpiu nuo 1992 m. gruodžio 7 d. iki 2004 m. gegužės 11 d.

9 — Konkrečiau kalbant, ginčijamo sprendimo 2 straipsnio 6 punkte *Alstom* buvo skirta individuali 11 475 000 EUR dydžio bauda. To paties sprendimo 2 straipsnio c punkte numatyta, kad *Alstom* skiriama 53 550 000 EUR dydžio bauda, mokėtina solidariai su *Areva T&D SA*, ir kad iš jų 25 500 000 EUR *Areva T&D SA* moka solidariai su *Areva*, *Areva T&D Holding SA* ir *Areva T&D AG*.

8. Apeliantės pareiškė ieškinius dėl ginčijamo sprendimo Bendrajame Teisme, kuris 2011 m. kovo 3 d. priėmė skundžiamą sprendimą. Bendrasis Teismas skundžiamu sprendimu iš dalies panaikino ginčijamą sprendimą [10] ir, įgyvendindamas savo neribotą jurisdikciją, skyrė tokias baudas už konstatuotus pažeidimus:

— *Alstom*: 10 327 500 EUR,

— *Alstom*: 48 195 000 EUR solidariai su *Areva T&D SA*, iš jų 20 400 000 EUR *Areva T&D SA* moka solidariai su *Areva T&D AG*, *Areva* ir *Areva T&D Holding SA* [11].

9. Likusią ieškinių dalį Bendrasis Teismas atmetė.

II – Procesas Teisingumo Teisme ir šalių reikalavimai

10. Pareiškimu, kurį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2011 m. gegužės 24 d., *Areva* pateikė apeliacinį skundą byloje C-247/11 P. Pareiškimu, kurį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2011 m. gegužės 25 d., *Alstom* grupės bendrovės pateikė apeliacinį skundą byloje C-253/11 P. Tiek *Areva*, tiek *Alstom* grupės bendrovės prašo Teisingumo Teismo panaikinti skundžiamą sprendimą. Jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad šioje bylos stadijoje gali būti priimtas galutinis sprendimas, jos pirmiausia prašo panaikinti atitinkamai ginčijamo sprendimo 1 straipsnio c punktą, 2 straipsnio c punktą, 1 straipsnio b, d, e, f punktus ir 2 straipsnio b ir c punktus, taip pat, jei pirmasis reikalavimas nebūtų patenkintas, iš esmės sumažinti joms skirtą baudą ir priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas. Jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad šioje bylos stadijoje negali būti priimtas galutinis sprendimas, apeliantės prašo grąžinti bylą nagrinėti kitai Bendrojo Teismo kolegijai ir atidėti klausimo dėl bylinėjimosi išlaidų nagrinėjimą. Komisija prašo atmesti apeliacinius skundus ir priteisti iš apeliančių bylinėjimosi išlaidas.

11. 2011 m. liepos 24 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi bylos C-247/11 P ir C-253/11 P buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdomos rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas bendras sprendimas.

12. Teisingumo Teisme šalys savo poziciją raštu ir per 2013 m. gegužės 2 d. posėdį išdėstė žodžiu.

III – Apeliacinių skundų nagrinėjimas

13. Grįsdamos savo reikalavimus, *Areva* byloje C-247/11 P nurodo keturis, o *Alstom* grupės bendrovės byloje C-253/11 P – penkis apeliacinio skundo pagrindus. Nagrinėjimą reikia pradėti nuo pastarųjų bendrovių nurodyto pirmojo apeliacinio skundo pagrindo.

10 — Skundžiamu sprendimu Bendrasis Teismas panaikino ginčijamo sprendimo 2 straipsnio b ir c punktus ir konstatavo, kad Komisija pažeidė proporcingumo principą ir vienodo požiūrio ar nediskriminavimo principą, nes pritaikė sunkinančią aplinkybę dėl pažeidimo organizatorės vaidmens ir padidino pradinį nustatytų baudų dydį. Žr. skundžiamo sprendimo 317 punktą.

11 — Žr. skundžiamo sprendimo 323 punktą ir rezoliucinės dalies 3 punktą.

A – *Dėl „Alstom“ grupės bendrovių apeliacinio skundo pirmojo pagrindo, susijusio su SESV 296 straipsnio pažeidimu*

14. Nurodydamos apeliacinio skundo pirmąjį pagrindą, kurį sudaro dvi dalys, *Alstom* grupės bendrovės teigia, jog Bendrasis Teismas, nusprendęs, kad ginčijamas sprendimas buvo pakankamai motyvuotas, pažeidė SESV 296 straipsnį [12]. Pirmoji šio pagrindo dalis susijusi su ginčijamo sprendimo motyvavimu priskiriant *Alstom*, kaip *Alstom T&D SA* ir *Alstom T&D AG* [13] patronuojančiajai bendrovei, atsakomybę už pažeidimą laikotarpiu nuo 1992 m. gruodžio 7 d. iki 2004 m. sausio 8 d. Antroji dalis susijusi su minėto sprendimo motyvavimu skiriant *Alstom* ir *Areva T&D SA* solidariai mokėtiną baudą.

1. Dėl *Alstom* grupės bendrovių apeliacinio skundo pirmojo pagrindo pirmos dalies

a) Šalių argumentai

15. Savo apeliacinio skundo pirmojo pagrindo pirma dalimi, skirta skundžiamo sprendimo 90–99 punktams, *Alstom* grupės bendrovės iš esmės teigia, kad Bendrasis Teismas turėjo nubausti už nepakankamą ginčijamo sprendimo motyvavimą, nes Komisija neatsakė į *Alstom* atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 90–150 punktuose pateiktus argumentus ir įrodymus, kuriais buvo siekiama įrodyti, kad, nepaisant prezumpcijos, jog *Alstom* darė lemiamą įtaką savo dukterinėms bendrovėms (toliau taip pat – patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos prezumpcija), pažeidimo laikotarpiu jos savarankiškai, nesitardamos su patronuojančiąja bendrove, spręsdavo dėl savo elgesio rinkoje. Ginčijamame sprendime nenurodomas joks motyvas, kuris padėtų suprasti, kodėl *Alstom* pateikti įrodymai neturėjo įrodomosios galios, nors, atsižvelgiant į minėto sprendimo bendrą struktūrą, tai buvo lemiami įrodymai, kurių atmetimas turėjo būti ypač išsamiai ir kruopščiai motyvuotas.

16. *Alstom* grupės bendrovės taip pat teigia, kad Bendrasis Teismas iškraipė, be kita ko, skundžiamo sprendimo 95 punkte, ginčijamą sprendimą, nes šio ginčijamo sprendimo 345–347 konstatuojamosiose dalyse visiškai nebuvo apibendrinti atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 90–150 punktai. Be to, Bendrasis Teismas pasitenkino tuo, kad Komisija *Alstom* pateiktus įrodymus atmetė remdamasi trečiojo asmens, t. y. *Areva*, pateiktais įrodymais.

17. Komisija prašo atmesti *Alstom* grupės bendrovių argumentus.

b) Vertinimas

18. Visų pirma reikia priminti, kad SESV 296 straipsnyje numatyta pareiga motyvuoti yra esminis procedūrinis reikalavimas ir jį reikia skirti nuo motyvavimo pagrįstumo, nuo kurio priklauso, ar ginčijamas aktas yra teisėtas iš esmės [14].

12 — Pažymėtina, kad nors šiame apeliacinio skundo pagrinde *Alstom* grupės bendrovės pateikia, be kita ko, kaltinimą, susijusį su SESV 296 straipsnio pažeidimu, šioje byloje taikytinas EB 253 straipsnis, nes ginčijamas sprendimas buvo priimtas iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo. Tačiau tai neturi pasekmių, nes šioje byloje nagrinėjamam Sąjungos teisės aktų motyvavimui pagal EB 253 straipsnį nebuvo taikomi kitokie teisiniai reikalavimai, nei taikytini pagal SESV 296 straipsnio antrą pastraipą. Taigi šis kaltinimas turi būti suprantamas taip, kad jis susijęs, be kita ko, su EB 253 straipsnio pažeidimu. Šiuo atžvilgiu žr. 2013 m. liepos 11 d. Sprendimą *Ziegler prieš Komisiją* (C-439/11 P, 113 punktas). Tačiau, kadangi tai neturi jokių pasekmių nagrinėjamoje byloje, šioje išvadoje darysiu nuorodą į naują Sutarties straipsnių numeraciją, t. y. į SESV 296 straipsnį.

13 — Tapusios atitinkamai *Areva T&D SA* (vėliau tapo *Alstom Grid SAS*) ir *Areva T&D AG* (vėliau tapo *Alstom Grid AG*). Žr. šios išvados 6 punktą ir 6 išnašą.

14 — Be kita ko, žr. 2011 m. rugsėjo 29 d. Sprendimą *Elf Aquitaine prieš Komisiją* (C-521/09 P, Rink. p. I-8947, 146 punktas ir jame nurodyta teismo praktika) ir minėtą Sprendimą *Ziegler prieš Komisiją* (114 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

19. Šiuo požiūriu, pirma, pagal SESV 296 straipsnį reikalaujamas motyvavimas turi atitikti atitinkamo akto pobūdį ir aiškiai bei nedviprasmiškai atskleisti šį aktą priėmusios institucijos argumentus, kad suinteresuotieji asmenys galėtų sužinoti nustatytą priemonę pagrindžiančius motyvus, o kompetentingas teismas – vykdyti savo priežiūrą. Kiek tai konkrečiai susiję su individualių sprendimų motyvavimu, be tikslo leisti atlikti teisminę priežiūrą, pareiga motyvuoti tokius sprendimus siekiama suteikti suinteresuotajam asmeniui pakankamai informacijos, kuri leistų žinoti, ar sprendimas gali turėti trūkumų, dėl kurių jo galiojimą galima ginčyti [15].

20. Antra, reikalavimas nurodyti motyvus turi būti vertinamas atsižvelgiant į bylos aplinkybes, ypač į akto turinį, motyvų, kuriais remiamasi, pobūdį ir į interesą gauti paaiškinimus, kurį asmenys, kuriems šis aktas skirtas, arba kiti asmenys, su kuriais šis aktas tiesiogiai ir konkrečiai susijęs, gali turėti. Nereikalaujama, kad motyvuojant būtų nurodytos visos svarbios faktinės ir teisinės aplinkybės, nes nustatant, ar akto motyvavimas atitinka SESV 296 straipsnio reikalavimus, turi būti atsižvelgiama ne tik į jo tekstą, bet ir jo priėmimo aplinkybes bei visas atitinkamą sritį reglamentuojančias teisės normas [16].

21. Taigi, nors pagal SESV 296 straipsnį Komisija privalo nurodyti visas teisines ir faktines aplinkybes, kuriomis pagrindžiamas sprendimas, ir teisinius argumentus, kurie paskatino jį priimti, pagal šią nuostatą nereikalaujama, kad Komisija aptartų visus faktinius ir teisinius klausimus, kurie buvo nagrinėjami per administracinę procedūrą [17].

22. Visų pirma, jeigu, kaip yra nagrinėjamoje byloje, taikant Sąjungos konkurencijos teisės taisykles priimtas sprendimas skirtas keliems adresatams ir susijęs su pažeidimo priskyrimu, jis turi būti pakankamai motyvuotas visų adresatų atžvilgiu, visų pirma tų, kurie, remiantis šiuo sprendimu, turi atsakyti už šį pažeidimą. Todėl už savo dukterinės bendrovės neteisėtą elgesį atsakinga pripažintos patronuojančiosios bendrovės atžvilgiu tokio sprendimo motyvai turi būti išsamūs, kad pagrįstų pažeidimo priskyrimą šiai bendrovei [18].

23. Konkrečiai kalbant apie Komisijos sprendimą, kuris dėl tam tikrų adresatų grindžiamas *išimtinai* faktinio lemiamos įtakos darymo prezumpcija, Komisija, kad ir kaip būtų, turi tinkamai išdėstyti priežastis, dėl kurių pateiktų faktinių ir teisinių įrodymų nepakako faktinio lemiamos įtakos darymo prezumpcijai nuginčyti, antraip ši prezumpcija faktiškai taptų nenuginčijama [19].

24. Šioje byloje visų pirma pažymėtina, kad, kaip aiškiai matyti ginčijamo sprendimo 349 konstatuojamojoje dalyje ir skundžiamo sprendimo 91 punkte, Komisija, kad nustatytų *Alstom* atsakomybę, rėmėsi lemiamos įtakos darymo prezumpcija, tačiau atsižvelgė ir į tam tikrus kitus svarbius veiksnius, kuriuos išdėstė minėto sprendimo 350–356 konstatuojamosiose dalyse. Taigi, nustatydama *Alstom* atsakomybę, Komisija rėmėsi ne *išimtinai* lemiamos įtakos darymo prezumpcija, o labiau – kartu šia prezumpcija – ir kitais įrodymais [20].

15 — Be kita ko, žr. minėtą Sprendimą *Ziegler prieš Komisiją* (115 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

16 — Be kita ko, žr. minėtą Sprendimą *Elf Aquitaine prieš Komisiją* (150 punktas ir jame nurodyta teismo praktika), taip pat minėto Sprendimo *Ziegler prieš Komisiją* 116 punktą.

17 — 2003 m. rugsėjo 18 d. Sprendimas *Volkswagen prieš Komisiją* (C-338/00 P, Rink. p. I-9189, 127 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

18 — Žr. minėto Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 151 ir 152 punktus ir 2012 m. liepos 19 d. Sprendimą *Alliance One International ir Standard Commercial Tobacco prieš Komisiją ir Komisija prieš Alliance One International ir kt.* (C-628/10 P ir C-14/11 P, 75 punktas).

19 — Žr. minėto Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 153 punktą ir 2012 m. rugsėjo 13 d. Nutartį *Total ir Elf Aquitaine prieš Komisiją* (C-495/11 P, 49 punktas). Išskirta mano. Komisijos pareiga motyvuoti savo sprendimus šiuo klausimu, be kita ko, kyla iš šios prezumpcijos, kurią nuginčyti suinteresuoti asmenys turi pateikti įrodymų dėl ekonominių, organizacinių ir teisinių atitinkamų bendrovių ryšių, nuginčijamo pobūdžio.

20 — Žr. minėto Sprendimo *Alliance One International ir Standard Commercial Tobacco prieš Komisiją ir Komisija prieš Alliance One International ir kt.* 49 punktą ir generalinės advokatės E. Sharpston išvadą, 2013 m. gegužės 30 d. pateiktą byloje *Kendrion prieš Komisiją* (C-50/12 P, 43 punktas), kuri dabar nagrinėjama Teisingumo Teisme.

25. Konkrečiau kalbant, minėtose ginčijamo sprendimo konstatuojamosiose dalyse Komisija, be kita ko, nurodė, jog grupės, kurios patronuojančioji bendrovė buvo *Alstom*, veikimo struktūra buvo nustatyta tokia, kad vadovai, darę lemiamą įtaką dukterinių bendrovių veiklai SĮDI srityje, atsiskaitydavo *Alstom*[21]. Taip pat ji nurodė, kad daugeliu atvejų patronuojančiosios bendrovės ir dukterinių bendrovių vadovai eidavo kelias pareigas, pavyzdžiui, svarbiausias T&D sektoriaus vadovas, kuris tikrai darė lemiamą įtaką grupės SĮDI veiklai ir buvo *Alstom* vykdomojo komiteto narys[22]. Toliau ji pažymėjo, jog byloje buvo įrodymų, kad asmenys, identifikuoti kartelyje kaip *Alstom* grupės atstovai, teisėtai galėjo teisiškai įpareigoti patronuojančiąją bendrovę[23]. Be to, Komisija nusprendė, kad atsižvelgiant į baudos, kurią 1988 m. Prancūzijos konkurencijos taryba skyrė *Alstom*, dydį buvo mažai tikėtina, kad patronuojančiosios bendrovės vadovai neįvertino atsakomybės už konkurencijos taisyklių pažeidimus kaip labai didelės rizikos[24]. Komisija taip pat pažymėjo, kad patronuojančioji bendrovė tvirtindavo pasiūlymų, susijusių su SĮDI pastotėmis, projektus, kuriuose būdavo viršijamos tam tikros ribos arba kurie keldavo grupei didelę riziką[25].

26. Atsižvelgdamas į šiuos ginčijamame sprendime išdėstytus argumentus, nesuprantu, kaip galima teigti, – taip teigia *Alstom* grupės bendrovės, – jog Bendrasis Teismas turėjo nubausti Komisiją už tai, kad ši išsamiai nemotyvavo, kaip reikalaujama pagal 18–23 punktuose nurodytą teismo praktiką, atsakomybės už nagrinėjamą pažeidimą priskyrimo *Alstom*.

27. *Alstom* pateikė Komisijai kelis argumentus, kuriais buvo siekiama įrodyti, kad ji neturėjo lemiamos įtakos savo dukterinėms bendrovėms[26]. Šiuo atžvilgiu tiesa, kaip teigia *Alstom* grupės bendrovės ir kaip, be to, skundžiamo sprendimo 98 punkte pripažįsta Bendrasis Teismas, kad iš ginčijamo sprendimo aiškiai nematyti, jog Komisija būtų vieną po kito išnagrinėjusi jai pateiktus *Alstom* argumentus.

28. Tačiau iš minėto sprendimo matyti, kad Komisija ne neatsižvelgė į šiuos argumentus, o, atvirkščiai, iš esmės visapusiškai juos įvertino[27], ir, kaip aišku iš šios išvados 25 punkto, išsamiai paaiškino priežastis, dėl kurių, kartu remdamasi patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos prezumpcija, nusprendė, kad *Alstom* faktiškai darė lemiamą įtaką savo dukterinėms bendrovėms.

21 — Ginčijamo sprendimo 353 konstatuojamoji dalis.

22 — Ginčijamo sprendimo 355 konstatuojamoji dalis.

23 — Ginčijamo sprendimo 355 konstatuojamoji dalis.

24 — Ginčijamo sprendimo 351 konstatuojamoji dalis.

25 — Ginčijamo sprendimo 350 konstatuojamoji dalis.

26 — Atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 90–150 punktuose *Alstom* konkrečiai nurodė argumentus, susijusius su: i) decentralizuota grupės struktūra ir T&D sektoriaus savarankiškumu; ii) T&D sektoriaus vidaus veikimu ir sprendimų priėmimu jame; iii) *Alstom* bendrovės ribotą tikslą; iv) *Alstom* komercinės įtakos T&D sektoriaus ūkio subjektų pasiūlymams nebuvimu; v) bet kokio T&D sektoriaus prekybos politikos aptarimo *Alstom* vykdomajame komitete nebuvimu, taip pat, galiausiai, vi) aplinkybe, kad pažeidimai po T&D veiklos perleidimo *Areva* buvo toliau daromi.

27 — Taigi, nors, atsižvelgiant į anksčiau nurodytą teismo praktiką, nebūtina atlikti kruopštaus atsakyme į pranešimą apie kaltinimus pateiktų argumentų (žr. ankstesnę išnašą) ir ginčijamo sprendimo lyginamojo nagrinėjimo, pažymėtina, kad argumentas, susijęs su grupės organizacine struktūra ir T&D sektoriaus savarankiškumu, yra paminėtas minėto sprendimo 353 ir 355 konstatuojamosiose dalyse. Nuorodos į klausimą, susijusį su vidaus veikimu T&D sektoriuje ir sprendimų priėmimu jame, yra tiek 346 konstatuojamojoje dalyje (pasiūlymų projektų patvirtinimas), tiek 347 konstatuojamojoje dalyje (pritarimas tam tikriems patronuojančiosios bendrovės sprendimams). Argumentas, susijęs su tuo, kad bendrovė *Alstom* negalėjo vykdyti veiklos SĮDI sektoriuje, nes jos tikslas buvo tik turėti akcijų ir jas valdyti, šios bylos aplinkybėmis neturi reikšmės, todėl Komisija galėjo netiesiogiai jį atmesti, nes, pirma, aplinkybė, kad patronuojančioji bendrovė nevykdo veiklos rinkoje, kurioje buvo padarytas pažeidimas, nėra esminė, kalbant apie lemiamos įtakos darymą (šiuo klausimu žr. 2009 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Arkema prieš Komisiją*, T-168/05) ir, antra, dukterinės bendrovės padarytą pažeidimą priskirti subjektui, kuris daro lemiamą įtaką, galima, net jei šis subjektas pats nevykdo ūkinės veiklos (2013 m. liepos 11 d. Sprendimo *Komisija prieš Stichting Administratiekantoor Portielje*, C-440/11 P, 43 ir 44 punktai). Taip pat dėl argumentų, susijusių su tuo, kad dukterinių bendrovių prekybos politikai nebuvo daroma įtaka (ir ši politika nebuvo aptariama), pažymėtina, kad, pirma, klausimas, ar, atsižvelgiant į elgesį rinkoje, dukterinei bendrovei yra daroma jos patronuojančiosios bendrovės lemiama įtaka, nėra susijęs tik su tuo, kas apibrėžia jos prekybos politiką siauraja prasme (šiuo klausimu žr. generalinės advokatės J. Kokott išvados, 2013 m. balandžio 18 d. pateiktos byloje *Schindler Holding ir kt. prieš Komisiją*, kurioje buvo priimtas 2013 m. liepos 18 d. Sprendimas C-501/11 P, 109 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką), ir, antra, šiuo atveju Komisija nusprendė, jog visų patronuojančiąją bendrovę ir jos dukterines bendroves siejančių ekonominių, organizacinių ir teisinių ryšių įrodymų pakako patronuojančiosios bendrovės įtakai dukterinių bendrovių elgesiui rinkoje įrodyti.

29. Šiuo klausimu šios išvados 19–21 punktuose jau pažymėjau, jog pagal teismo praktiką, kad įvykdytų savo pareigą motyvuoti, Komisija neprivalo konkrečiai paminėti visų argumentų, kuriuos šalys pateikė per administracinę procedūrą, jei nurodyti motyvai yra pakankami tam, kad suinteresuotieji asmenys galėtų sužinoti nustatytą priemonę pagrindžiančius motyvus ir, be kita ko, tuomet, kai pripažįstama patronuojančiosios bendrovės atsakomybė už jos dukterinės bendrovės neteisėtą elgesį, jeigu jame išsamiai išdėstyti motyvai pagrindžia atsakomybės už pažeidimą priskyrimą šiai bendrovei.

30. Tiesa, jog apskritai pageidautina, kad Komisija nuosekliai ir išsamiai išvardytų per administracinę procedūrą šalių pateiktus argumentus bei teisines ir faktines aplinkybes, be kita ko, pateiktas siekiant įrodyti, jog patronuojančioji bendrovė faktiškai nedarė lemiamos įtakos dukterinei bendrovei. Tačiau tokiu atveju, kaip šioje byloje, kai Komisija nesirėmė *išimtinai* patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos prezumpcija, bet aiškiai atsižvelgė į kitus svarbius veiksnius, manau, kad ji gali išnagrinėti ir įvertinti pateiktus argumentus ir įrodymus bendrai, – panašiai, kaip padarė šioje byloje, – jei akto motyvavimas suteikia galimybę suinteresuotajam asmeniui, t. y. patronuojančiajai bendrovei, pakankamai susipažinti su galutinio sprendimo, šiuo atveju – sprendimo priskirti jai atsakomybę už pažeidimą, pagrindimu.

31. Be to, pažymėtina, kad *Alstom* grupės bendrovės nepaaiškino, kiek tariamai nepakankamas ginčijamo sprendimo motyvavimas joms sutrukdė veiksmingai ginti savo teises Bendrajame Teisme arba šiam teismui – vykdyti kontrolę. Atvirkščiai, išsamus nagrinėjimas, kurį skundžiamo sprendimo 93–97 punktuose atliko Bendrasis Teismas dėl *Alstom* argumentų, kuriais siekiama paneigti lemiamos įtakos darymo prezumpciją, veikiau rodo, kad *Alstom* galėjo veiksmingai ginti savo teises Bendrajame Teisme, o šis galėjo įgyvendinti savo kontrolę ginčijamo sprendimo atžvilgiu [28].

32. Iš to, kas išdėstyta, sprendžiu, kad Bendrasis Teismas nepažeidė Komisijos pareigos motyvuoti apimties, kuri pripažįstama pagal teismo praktiką, ir nepadarė jokios teisės klaidos nusprendęs, kad ginčijamas sprendimas pakankamai motyvuotas, kiek tai susiję su atsakomybės už dalyvavimą darant pažeidimą laikotarpiu nuo 1992 m. gruodžio 7 d. iki 2004 m. sausio 8 d. priskyrimu *Alstom*. Kiti *Alstom* grupės bendrovių pateikti argumentai negali paneigti šios išvados.

33. Dėl minėto Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją*, kuriuo remiasi *Alstom* grupės bendrovės ir kuriuo Teisingumo Teismas dėl Komisijos pareigos motyvuoti pažeidimo panaikino Bendrojo Teismo sprendimą, pakanka pažymėti, kad, kitaip nei byloje, kurioje buvo priimtas šis sprendimas, dabar nagrinėjamoje byloje *Alstom* grupės bendrovių atžvilgiu nebuvo priimtas pirmasis Komisijos sprendimas, kuriame ji, nesilaikydama įprastos praktikos, kad priskirtų pažeidimą patronuojančiajai bendrovei, rėmėsi vien prezumpcija, kad patronuojančioji bendrovė darė lemiamą įtaką dukterinei bendrovei. Taigi šioje byloje jie negali remtis tuo, kas buvo nuspręsta minėtame sprendime.

34. Dėl kaltinimo, kad skundžiamo sprendimo 95 punkte teigdamas, jog ginčijamo sprendimo 345–347 konstatuojamosiose dalyse yra apibendrinami *Alstom* atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 90–150 punktuose pateikti argumentai, Bendrasis Teismas iškraipė ginčijamą sprendimą, manau, kad jis yra netinkamas ir, kad ir kaip būtų, nepagrįstas. Jis netinkamas, nes net jei Bendrasis Teismas šiuo atžvilgiu padarė klaidą, dėl to visiškai nepaneigiamas iš ankstesnių punktų išplaukiantis konstatavimas, kad Komisija teisės požiūriu pakankamai motyvavo atsakomybės už pažeidimą priskyrimą *Alstom*. Jis nepagrįstas, nes, kaip jau pažymėjau, iš tikrųjų Komisija išnagrinėjo jai pateiktų *Alstom* argumentų esmę [29].

28 — 2012 m. vasario 7 d. Nutartis *Total ir Elf Aquitaine prieš Komisiją* (C-421/11 P, 57 punktas) ir minėtos 2012 m. rugsėjo 13 d. Nutarties *Total ir Elf Aquitaine prieš Komisiją* 50 punktas.

29 — Žr. šios išvados 26 ir 27 išnašas.

35. Dėl argumento, kad Komisija rėmėsi trečiojo asmens pateiktais įrodymais, reikia pažymėti, kad nėra jokios Sąjungos teisės normos, kuri neleistų Komisijai naudoti – be abejo, jei gerbiama teisė į gynybą, – tokių įrodymų, jeigu jie yra svarbūs. Taigi, man atrodo akivaizdu, jog dėl to, kad *Areva* iš *Alstom* nusipirko kartelyje dalyvavusias dukterines bendroves, ji galėjo turėti svarbios informacijos apie šių dukterinių bendrovių veikimą laikotarpiu iki pardavimo. Be to, *Alstom* grupės bendrovės nepatikslina, kokius įrodymus ginčija, ir juo labiau nenurodo, kad šie įrodymai buvo iškraipyti.

36. Iš viso to, kas išdėstyta, darau išvadą, kad pirmojo apeliacinio skundo pagrindo pirma dalis turi būti atmesta.

2. Dėl *Alstom* grupės bendrovių pirmojo apeliacinio skundo pagrindo antros dalies

37. Savo pirmojo apeliacinio skundo pagrindo antrąja dalimi, susijusia su skundžiamo sprendimo 200 punktu, *Alstom* grupės bendrovės kaltina Bendrąjį Teismą nusprendus, kad Komisija teisėtai galėjo nenurodyti motyvų, dėl kurių dviem bendrovėms, sprendimo priėmimo dieną nesudariusioms ūkio subjekto, gali būti skirta solidariai mokėtina bauda. Jos Bendrajam Teismui ypač priekaištauja dėl to, kad minėtame 200 punkte jis nepripažino netinkamu to, kad Komisija konkrečiai nemotyvavo solidariai mokėtinos baudos skyrimo *Alstom* ir *Areva T&D SA* (dabar – *Alstom Grid SAS*), nors ginčijamo sprendimo priėmimo metu jos nebesudarė vienos įmonės.

38. Šiuo atžvilgiu manau, jog Bendrasis Teismas galėjo, nepadaręs teisės klaidos, pripažinti, kad Komisija pasielgė netinkamai, kai konkrečiai nemotyvavo sprendimo skirti *Alstom* ir *Areva T&D SA* solidariai mokėtiną baudą už laikotarpį, kuriuo jos sudarė vieną įmonę.

39. Šios išvados 20 ir 21 punktuose jau pažymėjau, jog pagal teismo praktiką SESV 296 straipsnyje nereikalaujama, kad Komisija aptartų visus per administracinę procedūrą nagrinėtus faktinius ir teisinius klausimus [30]. Antra, pagal teismo praktiką Komisijos sprendimas, priimamas vadovaujantis nusistovėjusia sprendimų priėmimo praktika, gali būti motyvuojamas glaustai, ir tik tuo atveju, kai jo taikymo sritis yra gerokai platesnė nei ankstesnių sprendimų, Komisija privalo aiškiai išplėtoti savo argumentus [31].

40. Priešingai, nei teigia *Alstom* grupės bendrovės, tai, kad darant pažeidimą dalyvavusiai dukterinei bendrovei ir buvusiai patronuojančiajai bendrovei skiriama solidariai mokėtina bauda už pažeidimo laikotarpį, kuriuo jos sudarė vieną įmonę, kaip ji suprantama konkurencijos teisėje, atitinka ankstesnę Komisijos praktiką ir nebuvo ginčijama teismo praktikoje [32].

30 — Žr. minėtą Sprendimą *Volkswagen prieš Komisiją* (127 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

31 — Žr. minėto Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 155 punktą.

32 — Daugelyje bylų Bendrasis Teismas yra patvirtinęs patronuojančiajai bendrovei ir jos buvusiai dukterinei bendrovei solidariai skirtą baudą, nors sprendimo priėmimo metu jos nebesudarė vieno ūkio subjekto. Be kita ko, žr. 2005 m. birželio 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją* (T-71/03, T-74/03, T-87/03 ir T-91/03, 58–82, 387, 391–393 punktai ir rezoliucinės dalies 3 punktas, kalbant apie dukterinės bendrovės *Intech EDM BV* solidariąją atsakomybę su jos buvusia patronuojančiąja bendrove *Intech EDM AG*), 2010 m. rugsėjo 13 d. Bendrojo Teismo sprendimą *Trioplast Industrier prieš Komisiją* (T-40/06, Rink. p. II-4893, 2, 74, 173 punktai ir rezoliucinė dalis, kalbant apie dukterinės bendrovės *Trioplast Witenheim* solidariąją atsakomybę su viena kitą pakeitusiomis patronuojančiosiomis bendrovėmis *FLS* ir *Trioplast Industrier*, toliau – Sprendimas *Trioplast*), 2011 m. kovo 24 d. Bendrojo Teismo sprendimą *IBP ir International Building Products France prieš Komisiją* (T-384/06, Rink. p. II-1177, 13 punktas ir rezoliucinė dalis, kalbant apie *IBP France* solidariąją atsakomybe su jos buvusiomis patronuojančiosiomis bendrovėmis *Delta* ir *AFC*), 2011 m. kovo 24 d. Bendrojo Teismo sprendimą *IMI ir kt. prieš Komisiją* (T-378/06, 4, 14 punktai ir rezoliucinė dalis, kalbant apie dukterinių bendrovių *Aquatis* ir *Simplex* solidariąją atsakomybę su jų buvusia patronuojančiąja bendrove *IMI*) ir 2011 m. kovo 24 d. Bendrojo Teismo sprendimą *Tomkins prieš Komisiją* (T-382/06, Rink. p. II-1157, 3, 55–59 punktai ir rezoliucinės dalies 2 punktas, kalbant apie *Pegler* solidariąją atsakomybę su jos buvusia patronuojančiąja bendrove *Tomkins*).

41. Ši praktika grindžiama argumentu, jog dėl to, kad bendrovės tam tikrą laikotarpį sudarė įmonę, kaip ji suprantama konkurencijos teisėje, padariusią konkurencijos taisyklių pažeidimą, Komisija gali joms skirti solidariai mokėtiną baudą už šiuo laikotarpiu darytą pažeidimą [33]. Nepaneigiant argumentų, kuriuos išdėstysiu 155 ir paskesniuose punktuose nagrinėdamas *Alstom* grupės bendrovių ketvirtąjį apeliacinio skundo pagrindą, pažymėtina, jog vien aplinkybė [34], kad Komisijos sprendimo priėmimo metu šios bendrovės nebesudarė vieno ūkio subjekto, netrukdo joms skirti solidariai mokėtinos baudos kaip subjektams, kurie gali būti laikomi kartu atsakingais už įmonės, kurios dalis jie buvo, veiksmus [35].

42. Tokiomis aplinkybėmis, kadangi, kaip matyti iš pirmojo apeliacinio skundo pagrindo pirmos dalies nagrinėjimo, sprendimas priskirti patronuojančiajai bendrovei atsakomybę už pažeidimą buvo pakankamai teisiškai motyvuotas, manau, jog šioje byloje Komisijai negali būti priekaištaujama dėl to, kad ji nepateikė konkrečių motyvų nustatydama, kad patronuojančioji bendrovė turi solidariai sumokėti baudą kartu su tiesiogiai kartelyje dalyvavusia dukterine bendrove, net jei suinteresuotosios bendrovės ginčijamo sprendimo priėmimo metu nebesudarė vieno ūkio subjekto [36].

43. Mano nuomone, darytina išvada, kad *Alstom* grupės bendrovių pirmojo apeliacinio skundo pagrindo antra dalis ir atitinkamai visas pirmasis apeliacinio skundo pagrindas turi būti atmesti.

B – *Dėl „Alstom“ grupės bendrovių antrojo apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su tuo, kad Bendrasis Teismas pažeidė savo pareigą motyvuoti ir SESV 263 straipsnį, ir dėl „Areva“ pirmojo apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su tuo, kad Bendrasis Teismas pažeidė savo pareigą motyvuoti ir teisę į gynybą*

44. Antrajame apeliacinio skundo pagrinde, kurį sudaro keturios dalys, *Alstom* grupės bendrovės teigia, kad Bendrasis Teismas pažeidė pareigą motyvuoti, kylančią iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 36 ir 53 straipsnių, taip pat SESV 263 straipsnį. Konkrečiau kalbant, pirmose trijose antrojo apeliacinio skundo pagrindo dalyse *Alstom* grupės bendrovės teigia, kad Bendrasis Teismas pažeidė savo pareigą motyvuoti ir SESV 263 straipsnį, nes kelis kartus pakeitė Komisijos argumentus savaisiais ir *a posteriori* papildė ginčijamą sprendimą motyvais, kurių jame nebuvo. Pirma ir antra dalys yra susijusios su skundžiamo sprendimo motyvavimu, kiek tai susiję su atsakomybės už pažeidimą priskyrimu atitinkamai *Alstom* ir *T&D Holding SA* (anksčiau – *Areva T&D Holding SA*), kaip patronuojančiosioms bendrovėms. Trečioji dalis susijusi su skundžiamo
sprendimo 214–216 punktuose pateiktais Bendrojo Teismo argumentais dėl solidariai mokėtinos baudos paskirstymo lygiomis dalimis. Ši dalis yra glaudžiai susijusi su klausimais, kuriuos *Alstom* grupės bendrovės kelia nurodydamos ketvirtąjį apeliacinio skundo pagrindą, ir kartu su juo bus nagrinėjama 155 ir paskesniuose punktuose. Ketvirtoje antrojo apeliacinio skundo pagrindo dalyje *Alstom* grupės bendrovės ginčija skundžiamo sprendimo motyvus tiek, kiek jame Bendrasis Teismas nusprendė, kad bendrovėms, kurios ginčijamo sprendimo priėmimo dieną nesudaro ūkio subjekto, gali būti skirta solidariai mokėtina bauda.

33 — Dėl motyvų, susijusių su baudos išieškojimo veiksmingumu, kurie pateisina solidariai mokėtinos baudos skyrimą tokiais atvejais, darau nuorodą į savo išvadą minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* (52, 82 ir *in fine* 84 punktai).

34 — Tiesa, kaip bus išsamiau nagrinėjama šios išvados 160–162 punktuose ir kaip nurodžiau savo išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 83 ir paskesniuose punktuose, ši aplinkybė turi tam tikrų pasekmių Komisijos įgaliojimams skirti tokią solidariai mokėtiną baudą, nes jei nori ją skirti, ji privalo teisinio saugumo sumetimais patikslinti dalis, tenkančias solidariai atsakingiems bendraskoliams, esant jų vidaus santykiams.

35 — Žr. mano išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 80 punktą.

36 — Savo dublike *Alstom* grupės bendrovės, atrodo, norėjo išplėsti savo argumentus ir Bendrąjį Teismą kaltinti nenubaudus Komisijos už tai, kad ji nemotyvavo solidariai mokėtinos baudos skyrimo teisės subjektams, t. y. *Alstom* ir *Areva*, *niekada* nesudariusiems bendro ūkio subjekto. Šiuo atžvilgiu, nenagrinėjant tokio kaltinimo - nenurodyto nei pirmojoje instancijoje, nei apeliaciniame skunde - priimtinumo klausimo, pažymėtina, kad ginčijamame sprendime Komisija neskyrė *Areva* ir *Alstom* solidariai mokėtinos baudos, todėl ji negali būti kaltinama dėl to, kad nepateikė motyvų šiuo atžvilgiu. *Areva* ir *Alstom* „faktinės solidariosios atsakomybės“ nustatymo klausimas – tai, kad ir kaip būtų, yra *Alstom* grupės bendrovių ketvirtojo apeliacinio skundo pagrindo dalykas ir bus nagrinėjamas šios išvados 101 ir paskesniuose punktuose.

45. *Areva* pirmajame apeliacinio skundo pagrinde teigia, kad nagrinėdamas jos faktinį lemiamos įtakos darymą buvusioms dukterinėms bendrovėms laikotarpiu nuo 2004 m. sausio 9 d. iki gegužės 11 d., Bendrasis Teismas, pažeidė pareigą motyvuoti ir teisę į gynybą.

46. Kadangi šiuose apeliacinio skundo pagrinduose apeliantės nurodo, jog Bendrasis Teismas pažeidė savo pareigą motyvuoti, manau, visų pirma būtina priminti šios pareigos apimtį, kaip ji apibrėžta teismo praktikoje, ypač atsižvelgiant į ribas, kurių Bendrasis Teismas turi laikytis vykdydamas su ginčijamo akto motyvavimo apimtimi susijusią teisėtumo kontrolę.

1. Dėl Bendrojo Teismo pareigos motyvuoti apimties ir dėl draudimo keisti ginčijamo akto motyvus savaisiais

47. Bendrojo Teismo pareiga motyvuoti savo sprendimus kyla iš kartu taikomų Teisingumo Teismo statuto 36 straipsnio ir 53 straipsnio pirmos pastraipos nuostatų.

48. Vadovaujantis nusistovėjusia teismo praktika, sprendimo motyvavimas turi aiškiai bei nedviprasmiškai parodyti Bendrojo Teismo argumentus taip, kad suinteresuotieji asmenys galėtų sužinoti priimto sprendimo pagrindimą, o Teisingumo Teismas – vykdyti jo kontrolę [37].

49. Vis dėlto dėl pareigos motyvuoti nereikalaujama, kad Bendrasis Teismas išsamiai ir nuosekliai išnagrinėtų visų ginčo šalių pateiktus argumentus. Taigi motyvavimas gali būti numanomas, jeigu jis leidžia suinteresuotiesiems asmenims sužinoti priežastis, dėl kurių Bendrasis Teismas atmetė jų argumentus, o Teisingumo Teismui – turėti pakankamai informacijos, kad galėtų vykdyti kontrolę [38].

50. Savo ruožtu Teisingumo Teismas ir Bendrasis Teismas, nagrinėdami ieškinį dėl panaikinimo, jokiu būdu negali pakeisti ginčijamo akto rengėjo motyvų savaisiais [39]. Tai reiškia, kad Sąjungos teismas negali netiksliais ar net neteisėtais arba nepakankamais motyvais grindžiamo Sąjungos teisės akto pagrįsti visiškai kitais motyvais ir palikti jį galioti. Iš esmės tose srityse, kuriose Sąjungos teismas neturi neribotos jurisdikcijos (SESV 261 straipsnis), jis negali taisyti ginčijamo akto, o turi paskelbti jį negaliojančiu, jei ieškinys dėl panaikinimo yra pagrįstas (SESV 264 straipsnio pirma pastraipa) ir tiek, kiek jis yra pagrįstas [40].

51. Tačiau šiomis aplinkybėmis niekas nedraudžia Sąjungos teismui atidžiai patikrinti, ar ieškovų pateikti ieškinio pagrindai ir argumentai yra pagrįsti, ir išsamiai juos išnagrinėti [41]. Antra, iš teismo praktikos matyti, kad nagrinėjant ieškinį dėl panaikinimo Bendrajam Teismui gali tekti kitaip aiškinti ginčijamo akto motyvus, nei aiškino jo rengėjas, arba net atmesti formalius motyvus, tačiau jis negali to padaryti, jei tai nepagrindžiama faktais [42].

37 — Be kita ko, žr. minėto Sprendimo *Ziegler prieš Komisiją* 81 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

38 — Ten pat, 82 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

39 — 2000 m. sausio 27 d. Sprendimas *DIR International Film ir kt. prieš Komisiją* (C-164/98 P, Rink. p. I-447, 38 ir 49 punktai), 2006 m. birželio 1 d. Sprendimas *P&O European Ferries (Vizcaya) ir Diputación Foral de Vizcaya prieš Komisiją* (C-442/03 P ir C-471/03 P, Rink. p. I-4845, 60 ir 67 punktai) ir 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *British Aggregates prieš Komisiją* (C-487/06 P, Rink. p. I-10515, 141 punktas). Čia kalbama apie ieškinio dėl panaikinimo kasacinį pobūdį, kuris grindžiamas institucinės pusiausvyros principu, būdingu Europos Sąjungos struktūrai ir veikimui. Norint išlaikyti institucinę pusiausvyrą, reikia, kad kiekviena institucija savo įgaliojimus vykdytų nepažeisdama kitų institucijų įgaliojimų. Šiuo atžvilgiu žr. 2012 m. rugsėjo 6 d. generalinės advokatės J. Kokott išvadą, pateiktą byloje *Frucona Košice prieš Komisiją* (2013 m. sausio 24 d. sprendimas, C-73/11 P, 92 punktas).

40 — Žr. generalinės advokatės J. Kokott išvados minėtoje byloje *Frucona Košice prieš Komisiją* 93 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

41 — Tuo pačiu klausimu žr. 2009 m. balandžio 2 d. Sprendimą *Bouygues ir Bouygues Télécom prieš Komisiją* (C-431/07 P, Rink. p. I-2665, 68 punktas) ir minėto Sprendimo *Alliance One International ir Standard Commercial Tobacco prieš Komisiją ir Komisija prieš Alliance One International ir kt.* 121 ir 122 punktus; taip pat minėtas nutartis *Total Elf Aquitaine prieš Komisiją* 65 punktą (atitinkamai 2012 m. vasario 7 d. ir 2012 m. rugsėjo 13 d., 59 ir 60 punktai).

42 — Minėtų sprendimų *DIR International Film ir kt. prieš Komisiją* 42 punktas ir *British Aggregates prieš Komisiją* 142 punktas; taip pat mano išvada pastarojoje byloje, pateikta 2008 m. liepos 17 d. (107 punktas).

52. Manau, kad nagrinėti, ar Bendrasis Teismas neteisėtai pakeitė ginčijamo sprendimo motyvus savaisiais, reikia atsižvelgiant būtent į šiuos teismo praktikoje įtvirtintus principus. Šiuo tikslu reikės įvertinti, ar Bendrasis Teismas skundžiamame sprendime tik išnagrinėjo, net ir išsamiai, apeliančių jam nurodytus ieškinio pagrindus ir argumentus, kad patikrintų jų pagrįstumą, ar, atvirkščiai, papildė ginčijamą sprendimą visai kitokiais motyvais, kad šis būtų paliktas galioti.

53. Šiuo atžvilgiu dar reikia pridurti, kad, kaip teigia *Alstom* grupės bendrovės, nors tiesa tai, kad pagal Europos Sąjungos teisę procedūra, susijusi su institucijų priimtų aktų teisėtumo kontrole, yra „tam tikro akto atžvilgiu vykdomas procesas“, todėl, kaip jau buvo nurodyta, siekiant ją „išgelbėti“, negali būti pridėti nauji ir kitokie nei šiame akte nurodytieji motyvai, vis dėlto tai nepakeičia tos aplinkybės, kad Sąjungos teismas turi turėti galimybę atsakyti į visus jam ieškovų pateiktus argumentus. Šiuo tikslu teismui gali tekti per administracinę procedūrą pateiktus argumentus arba įrodymus išnagrinėti net išsamiau, nei tai buvo padaryta ginčijamame sprendime[43]. Jei akto motyvavimas pats savaime yra pakankamas ir nėra klaidingas, niekas nedraudžia Bendrajam Teismui, atsakant į jam ginčo šalių pateiktus argumentus, nurodyti motyvus ir pateikti vertinimą arba samprotavimą dėl Komisijai pateiktų argumentų ir įrodymų, kurie yra išsamesni nei ginčijamame akte.

2. Dėl *Alstom* grupės bendrovių antrojo apeliacinio skundo pagrindo pirmos dalies

54. Antrojo apeliacinio skundo pagrindo pirmoje dalyje, susijusia su skundžiamo sprendimo 101–110 punktais, *Alstom* grupės bendrovės kaltina Bendrąjį Teismą pakeitus Komisijos argumentus savaisiais ir nurodžius esminius motyvus, kuriais ginčijamas sprendimas *a posteriori* grindžiamas tiek, kiek jame nagrinėjami įrodymai, kuriais siekiama paneigti prezumpciją dėl *Alstom* lemiamos įtakos darymo jos dukterinėms bendrovėms laikotarpiu nuo 1992 m. gruodžio 7 d. iki 2004 m. sausio 8 d. Konkrečiai kalbant, skundžiamo sprendimo 102–110 punktuose yra nagrinėjami tam tikri argumentai, kuriuos *Alstom* pateikė savo atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 90–150 punktuose. Bendrasis Teismas išsakė savo nuomonę dėl šių įrodymų ir juos įvertino, nors tokių vertinimų ginčijamame sprendime nebuvo, o tai reiškia, kad jie buvo pridėti prie šio sprendimo teksto.

55. Visų pirma, nagrinėdamas *Alstom* grupės bendrovių pirmojo apeliacinio skundo pagrindo pirmą dalį[44], šiuo atžvilgiu jau pažymėjau, jog Bendrasis Teismas nepadarė klaidos nusprendęs, kad ginčijamame sprendime Komisija, priskyrusi *Alstom* atsakomybę už pažeidimą laikotarpiu nuo 1992 m. gruodžio 7 d. iki 2004 m. sausio 8 d., nurodė pakankamus motyvus.

56. Tokiomis aplinkybėmis skundžiamu sprendimu ginčijamas sprendimas nebuvo papildytas visiškai kitokiais motyvais nei tie, kuriais Komisija vadovavosi pripažindama *Alstom* atsakomybę. Iš tikrųjų skundžiamo sprendimo motyvavimas atitinka ginčijamo sprendimo motyvavimo pobūdį. Tiesa, atsakydamas į *Alstom* jam pateiktus argumentus, Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 102–109 punktuose labai tiksliai išnagrinėjo kelis dokumentus, kuriuos *Alstom* pateikė per administracinę procedūrą. Ginčijamame sprendime nėra tokio išsamaus nagrinėjimo. Tačiau tai nereiškia, kad Bendrasis Teismas neteisėtai pakeitė motyvus savaisiais.

57. Iš tikrųjų, kaip nurodžiau šios išvados 53 punkte, manau: kadangi ginčijamo sprendimo motyvavimas, kiek tai susiję su nagrinėjamu laikotarpiu padaryto pažeidimo priskyrimu *Alstom*, pats savaime yra pakankamas ir nėra klaidingas, niekas nedraudė Bendrajam Teismui tam, kad būtų atsakyta į *Alstom* jam pateiktus argumentus, atlikti išsamaus Komisijai pateiktų argumentų ir įrodymų nagrinėjimo, kuris būtų nuodugnesnis nei ginčijamame sprendime. Atvirkščiai, toks požiūris, manau, įrodo, kad Bendrasis Teismas rūpestingai išnagrinėjo *Alstom* jam pateiktus argumentus.

43 — Šiuo atžvilgiu žr. mano išvados, 2011 m. vasario 17 d. pateiktos minėtoje byloje *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 54 punktą. Tuo pačiu klausimu žr. generalinės advokatės J. Kokott išvados minėtoje byloje *Frucona Košice prieš Komisiją* 94 punktą.

44 — Žr. šios išvados 24 ir paskesnius punktus.

58. Iš šių argumentų matyti, kad *Alstom* grupės bendrovių antrojo apeliacinio skundo pagrindo pirma dalis turi būti atmesta.

3. Dėl *Areva* pirmojo apeliacinio skundo pagrindo ir *Alstom* grupės bendrovių antrojo apeliacinio skundo pagrindo antros dalies

a) Šalių argumentai

59. Kaip pirmąjį apeliacinio skundo pagrindą, susijusį su skundžiamo sprendimo 144–152 punktais, *Areva* nurodo tai, kad Bendrasis Teismas pažeidė pareigą motyvuoti ir teisę į gynybą. *Areva* teigia, jog skundžiamo sprendimo 150 punkte Bendrasis Teismas Komisijos argumentus pakeitė savaisiais, *a posteriori* papildydamas ginčijamą sprendimą dviem naujais argumentais tam, kad būtų atmesti tvirtinimai, esą laikotarpiu nuo 2004 m. sausio 9 d. iki gegužės 11 d. *Areva* ir *Areva T&D Holding SA* neturėjo pakankamos patirties T&D sektoriuje, kad galėtų faktiškai daryti lemiamą įtaką savo dukterinių bendrovių elgesiui. *Areva* ginčija, pirma, tvirtinimą, esą ji galėjo įgyti žinių apie T&D sektorių nuo 2003 m. rugsėjo mėn., kai buvo sudaryta sutartis dėl *Alstom* dukterinių bendrovių T&D sektoriuje perleidimo, iki faktinio šių dukterinių bendrovių perleidimo 2004 m. sausio 8 d., ir, antra, tvirtinimą, esą negalima atmesti tikimybės, kad pasamdžius naują šių dukterinių bendrovių vadovą, kuris anksčiau nepriklausė grupei, *Areva* galėjo įgyti patirties T&D sektoriuje.

60. Pirma, šių dviejų argumentų Komisija anksčiau nebuvo pateikusi, todėl Bendrasis Teismas papildė arba pakeitė savaisiais motyvus, kuriais grindžiamas ginčijamas sprendimas. Antra, iš Bendrojo Teismo argumentų negalima suprasti, dėl kokių priežasčių jis nepritarė *Areva* argumentams, todėl skundžiamas sprendimas yra nepakankamai motyvuotas. Trečia, Bendrasis Teismas taip pat pažeidė *Areva* teisę į gynybą. Pirma, remdamasis įrodymais, kurie iš tikrųjų yra prielaidos, jis padarė taip, kad patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos prezumpcija tapo nenuginčijama, o *Areva* buvo įpareigota pateikti *probatio diabolica*, nes tam, kad būtų įrodyta, jog jos buvusioms dukterinėms bendrovėms faktiškai nebuvo daroma lemiama įtaka, buvo reikalaujama, kad ji pateiktų tarpusavio veiksmų derinimą paneigiantį įrodymą. Antra, Bendrasis Teismas nesuteikė *Areva* galimybės pateikti nuomonės dėl minėtų naujų argumentų, kuriais buvo papildytas sprendimas.

61. Savo dublike *Areva* teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nenubaudė Komisijos, kuri, nagrinėdama, ar *Areva* faktiškai darė lemiamą įtaką savo buvusioms dukterinėms bendrovėms, nepaisė pareigos motyvuoti. Visų pirma ji nurodo, kad Komisija nutylėjo tam tikrus jos pateiktus argumentus ir neužėmė pagrįstos pozicijos dėl kitų jos pateiktų argumentų.

62. Savo antrojo apeliacinio skundo pagrindo antroje dalyje *Alstom* grupės bendrovės ir ypač *T&D Holding SA* iš esmės pateikia tokį patį kaltinimą kaip *Areva*, susijusį su tuo, kad Bendrasis Teismas pažeidė savo pareigą motyvuoti. Pavyzdžiui, Bendrasis Teismas neapsiribojo tuo, kad priėmė sprendimą dėl ginčijamame sprendime esančių klausimų, susijusių su *T&D Holding SA* žinių įgijimu apie T&D sektorių; jis pridėjo du naujus argumentus, t. y. tuos, kuriuos paminėjo *Areva* ir kurie buvo nurodyti šios išvados 59 punkte. Šie du argumentai per administracinę procedūrą nebuvo aptariami, todėl Bendrasis Teismas pakeitė ir papildė ginčijamo sprendimo motyvus, neteisėtai pakeitęs juos savaisiais.

63. Komisija ginčija šiuos argumentus. Konkrečiai ji teigia, kad *Areva* kaltinimas, susijęs su nepakankamu motyvavimu, nepriimtinas, nes iš tikrųjų *Areva* ginčija ne sprendimo motyvavimą, o Bendrojo Teismo atliktą įrodymų vertinimą, o tai nepriimtina apeliaciniame procese.

b) Vertinimas

64. Visų pirma, atsižvelgiant į šios išvados 47–53 punktuose nurodytus kriterijus, reikia patikrinti, ar skundžiamame sprendime Bendrasis Teismas pakeitė motyvus savaisiais, kaip teigia tiek *Areva*, tiek *Alstom* grupės bendrovės. Jų argumentai yra susiję konkrečiai su šios išvados 59 punkte nurodytais dviem argumentais, kuriais Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 150 punkte tariamai papildė ginčijamo sprendimo motyvus[45]. Šiuo tikslu, manau, būtina pradėti nuo išsamaus skundžiamo sprendimo nagrinėjimo.

65. Skundžiamo sprendimo 144–152 punktuose Bendrasis Teismas atmetė *Areva* ir *T&D Holding* nurodytą ieškinio pagrindą, susijusį su tuo, kad Komisija pažeidė pažeidimų priskyrimo taisykles, nes ji joms, kaip patronuojančiosioms bendrovėms, turinčioms 100 % *Areva T&D SA* ir *Areva T&D AG* akcijų, priskyrė atsakomybę už pažeidimą laikotarpiu nuo 2004 m. sausio 9 d. iki gegužės 11 d. *Areva* ir *T&D Holding* teigė, jog jų per administracinę procedūrą pateikti įrodymai buvo pakankamai įtikinami, kad būtų paneigta atsakomybės prezumpcija, kylanti iš to, kad visas dukterinių bendrovių kapitalas priklausė jų patronuojančiosioms bendrovėms.

66. Siekdamas atmesti šį ieškinio pagrindą Bendrasis Teismas skundžiamame sprendime iš pradžių išnagrinėjo ginčijamą sprendimą ir priminė taikytinus teismo praktikos principus (144 ir 145 punktai). Toliau jis nusprendė, jog *Areva* ir *T&D Holding* turėjo paneigti minėtą atsakomybės prezumpciją (146 punktas), todėl reikia išnagrinėti, ar per administracinę procedūrą pateikti faktiniai įrodymai, kurie vėliau buvo pateikti jam, buvo pakankamai įtikinami, kad būtų paneigta atsakomybės prezumpcija (147 punktas). Bendrasis Teismas priminė *Areva* ir *T&D Holding* per administracinę procedūrą pateiktus argumentus ir, be kita ko, argumentus, susijusius su patirties T&D sektoriuje stoka (148 punktas), o galiausiai 149 punkte padarė išvadą, kad dėl 150 punkte nurodytų priežasčių šie įrodymai, kiekvienas atskirai arba net visi kartu, negali įtikinti, jog dukterinės bendrovės dėl savo veiksmų rinkoje pobūdžio spręsdavo iš tikrųjų nepriklausomai nuo *Areva* ir *T&D Holding*, todėl Komisija, atmetusi šiuos įrodymus kaip nepakankamai įtikinamus, ginčijamame sprendime nepadarė vertinimo klaidos.

67. Konkrečiai kalbant, kad padarytų šią išvadą, Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 150 punkte rėmėsi, pirma, konstatavimu, jog *Areva* ir *T&D Holding* tvirtinimai – esą jos neturėjo pakankamai patirties, kad faktiškai darytų lemiamą įtaką savo dukterinėms bendrovėms - buvo nepagrįsti ir, antra, argumentu, jog remiantis šiais tvirtinimais negali būti daroma išvada, kad abi patronuojančiosios bendrovės tikrai nesiekė daryti tokios įtakos. Šie vertinimai nėra ginčijami šalių argumentais.

68. Būtent esant tokiam kontekstui ir, be kita ko, būtent tam, kad sustiprintų savo argumentus, Bendrasis Teismas kalbėjo apie pirmąjį *Areva* ir *T&D Holding* pateiktą argumentą ir nurodė, jog neatmestina tikimybė, kad jos galėjo įgyti žinių T&D sektoriuje arba bent pagilinti jas vykstant deryboms dėl *Alstom* veiklos T&D sektoriuje perleidimo. Šis papildomas samprotavimas, Bendrojo Teismo pateiktas remiantis byloje esančia medžiaga[46] ir tik tam, kad atsakytų į *Areva* ir *T&D Holding* jam pateiktą argumentą, man atrodo visiškai pagrįstas. Iš tikrųjų akivaizdu, kad tokia grupė, kokia yra *Areva*, nevykdo tokio masto ir svarbos sandorio pirma nesurinkusi ypač tikslios informacijos apie atitinkamą sektorių, kad įvertintų tokio sandorio riziką.

45 — Ginčijamame sprendime motyvai dėl *Areva* (ir *Areva T&D Holding*) argumentų, pateiktų siekiant paneigti lemiamos įtakos jos dukterinėms bendrovėms prezumpcija, atmetimo yra nurodyti 370 konstatuojamojoje dalyje, kurioje daroma nuoroda į 364 konstatuojamąją dalį dėl šių argumentų santraukos.

46 — Skundžiamo sprendimo 150 punkte Bendrasis Teismas remiasi *Areva* grupės bendrovių rašytiniais pareiškimais byloje T-117/07 pareikštame ieškinyje, jų atsakymu į pranešimą apie kaltinimus, pridėtu prie minėto ieškinio, taip pat dokumentais, kuriuos jos pateikė atsakydamos į 2006 m. rugsėjo 20 d. Komisijos prašymą pateikti informacijos.

69. Toliau Bendrasis Teismas kalbėjo apie antrąjį argumentą, kurį pateikė *Areva* ir *T&D Holding*, t. y. klausimą, kuris jau buvo nagrinėtas ginčijamo sprendimo 370 konstatuojamojoje dalyje, dėl naujo *Areva* valdymo tarybos nario paskyrimo, kuris buvo paskirtas ir *T&D Holding* generaliniu direktoriumi, taip pat T&D padalinio vadovu ir *Areva* vykdomojo komiteto nariu. Atsižvelgdamas į šį paskyrimą, įvykusį, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 370 konstatuojamosios dalies, praėjus dešimčiai dienų po *Areva* akcijų įsigijimo, Bendrasis Teismas, pritaręs šiai ginčijamo sprendimo konstatuojamajai daliai, skundžiamo sprendimo 150 punkte nusprendė, kad, „neįrodydamas [dukterinių bendrovių] savarankiškumo *Areva* grupės viduje, šio naujo vadovo iš išorės įdarbinimas, atvirkščiai, rodo, kad aptariamo laikotarpio pradžioje *Areva* ir *Areva T&D Holding* turėjo organizacinę struktūrą, leidžiančią veiksmingai kontroliuoti joms visiškai priklausančias dukterines bendroves, veikusias T&D sektoriuje, ir daryti lemiamą įtaką jų elgesiui rinkoje“. *Areva* ir *T&D Holding* nurodytas sakinys, jog negalima atmesti tikimybės, kad šis „įdarbinimas iš išorės leido *Areva* ir *Areva T&D Holding* įgyti analitinių žinių, kurių jos neturėjo aptariamame sektoriuje“, yra tik įvadinis sakinys, kuriuo siekiama labiau pagrįsti, kodėl buvo atmestas argumentas dėl patirties T&D sektoriuje nebuvimo. Todėl manau, kad šis sakinys negali būti laikomas pagrindiniu argumentu, pagrindžiančiu skundžiamo sprendimo motyvavimą.

70. Išsamiai išnagrinėjus skundžiamą sprendimą matyti, kad, priešingai, nei teigia *Areva* ir *Alstom* grupės bendrovės, skundžiamo sprendimo 144–152 punktuose nagrinėdamas jam pateiktus įrodymus dėl tariamo dukterinių bendrovių savarankiškumo Bendrasis Teismas tiesiog išsamiai atsakė į jam pateiktus argumentus, atliko ginčijamo sprendimo teisėtumo kontrolę ir šiame sprendime nepakeitė Komisijos motyvų savaisiais [47]. Todėl manau, kad kaltinimas dėl neteisėto motyvų pakeitimo savaisiais turi būti atmestas.

71. *Areva* nurodo pareigos motyvuoti pažeidimą remdamasi dar ir tuo, kad Bendrojo Teismo samprotavimas, susijęs su dviem tariamai naujais argumentais, kuriais buvo papildytas ginčijamas sprendimas, neleido jai suprasti, kaip šie argumentai galėjo pagrįsti faktinio lemiamos įtakos darymo konstatavimą.

72. Šiuo atžvilgiu, nesant būtinybės spręsti Komisijos iškelto tam tikrų *Areva* argumentų priimtinumo klausimo, manau, pakanka pažymėti, kad iš skundžiamo sprendimo 144–152 punktų nagrinėjimo, kurį atlikau šios išvados 65–69 punktuose, matyti, jog abu *Areva* nurodyti argumentai yra ne nauji elementai, Bendrojo Teismo nurodyti grindžiant ginčijamą sprendimą, o tiesiog papildomas samprotavimas atsakant į *Areva* tiek Komisijai, tiek Bendrajam Teismui pateiktą argumentą, kad faktiškai *Areva* negalėjo daryti lemiamos įtakos savo dukterinėms bendrovėms, nes neturėjo patirties T&D sektoriuje. Taigi šiais argumentais nėra grindžiamas faktinio lemiamos įtakos darymo konstatavimas, kaip teigia *Areva*.

73. *Areva* taip pat nurodo, kad pažeista jos teisė į gynybą. Pirma, dėl kaltinimo, kad ji neturėjo galimybės pareikšti nuomonės dėl dviejų tariamai naujų nagrinėjamų argumentų, pažymėtina: kadangi šiais argumentais tik papildomas samprotavimas, pateiktas skundžiamame sprendime atsakant į pačios *Areva* pateiktus argumentus, ji negali teigti, kad Bendrasis Teismas būtinai privalėjo suteikti galimybę pareikšti nuomonę šiuo klausimu.

74. Antra, dėl *Areva* kaltinimo, susijusio su tuo, kad Bendrasis Teismas pažeidė jos teisę į gynybą, įpareigojęs ją pateikti *probatio diabolica*, jau turėjau galimybę pažymėti, kad, atsižvelgiant į prezumpcijos, leidžiančios pasitelkus loginę dedukciją iš žinomos faktinės aplinkybės kildinti nežinomos faktinės aplinkybės įrodymą, pobūdį, atrodo logiška, kad asmuo, kurio nenaudai ši prezumpcija veikia, iš esmės privalo pateikti preziumuojamą faktinę aplinkybę paneigiantį įrodymą. Vien dėl aplinkybės, kad reikalaujama tokio įrodymo, dar negalima daryti išvados, jog prezumpcija

47 — Žr. minėtas nutartis *Total ir Elf Aquitaine prieš Komisiją* (atitinkamai 2012 m. vasario 7 d., 65 punktas ir 2012 m. rugsėjo 13 d., 59 ir 60 punktai).

nenuginčijama, pirmiausia, jei, kaip nagrinėjamu atveju, tokio įrodymo turi būti ieškoma asmens, kuriam taikoma prezumpcija, veiklos srityje [48]. Darytina išvada, kad *Areva* negali teigti, jog jos teisė į gynybą buvo pažeista dėl to, kad Bendrasis Teismas reikalavo, kad ji įrodytų lemiamos įtakos jos dukterinėms bendrovėms nebuvimą.

75. Trečia, dėl *Areva* dublike pateiktų kaltinimų, nurodytų šios išvados 61 punkte, primintina, kad iš Procedūros reglamento 42 straipsnio 2 dalies ir 118 straipsnio [49] matyti, jog vykstant procesui negalima remtis naujais pagrindais, nebent jie pagrindžiami teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, kurios tapo žinomos vykstant procesui. Konstatuotina, kad *Areva* šį pagrindą nurodė tik dubliko pateikimo etape [50] ir jis nėra grindžiamas aplinkybėmis, kurios tapo žinomos po apeliacinio skundo pateikimo [51]. Manau, kad toks naujas pagrindas, pirmą kartą nurodytas šiame procese, yra akivaizdžiai pavėluotas, todėl nepriimtinas [52].

76. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, manau, kad *Areva* pirmasis apeliacinio skundo pagrindas ir *Alstom* grupės bendrovių antrojo (apeliacinio skundo) pagrindo antra dalis turi būti atmesti.

4. Dėl *Alstom* grupės bendrovių antrojo apeliacinio skundo pagrindo ketvirtos dalies

77. Antrojo apeliacinio skundo pagrindo ketvirtoje dalyje *Alstom* grupės bendrovės teigia, kad skundžiamas sprendimas nepakankamai motyvuotas, nes iš jo 206 punkto neaišku, pirma, kodėl Komisija galėjo, šiuo atžvilgiu nemotyvuodama savo sprendimo, skirti baudas subjektams, kurie ginčijamo sprendimo priėmimo metu nebesudarė ūkio subjekto, ir, antra, kodėl jų nurodyta teismo praktika neturėjo reikšmės.

78. Šiuo atžvilgiu nagrinėdamas *Alstom* grupės bendrovių pirmojo apeliacinio skundo pagrindo antrą dalį šios išvados 40–42 punktuose jau išdėsčiau, kodėl šioje byloje neturi būti pripažinta netinkama tai, kad Komisija nenurodė konkrečių motyvų dėl solidariai mokėtinos baudos skyrimo patronuojančiajai bendrovei ir tiesiogiai kartelyje dalyvavusiai dukterinei bendrovei, net jei ginčijamo sprendimo priėmimo metu jos nebesudarė ūkio subjekto.

48 — Žr. mano išvados minėtoje byloje *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 64 punktą. Teisingumo Teismas patvirtino šį požiūrį toje pačioje byloje priimto sprendimo 70 punkte. Šiuo klausimu taip pat žr. 2011 m. rugsėjo 9 d. Bendrojo Teismo sprendimą *Alliance One International prieš Komisiją* (T-25/06, Rink. p. II-5741, 200 punktas).

49 — Apeliaciniai skundai buvo pateikti iki 2012 m. lapkričio 1 d., kai įsigaliojo naujas Teisingumo Teismo procedūros reglamentas, todėl, remiantis *adage tempus regit actum* principu, jų priimtinumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į 1991 m. birželio 19 d. Teisingumo Teismo procedūros reglamentą. Šiuo atžvilgiu žr. 2010 m. rugsėjo 7 d. Bendrojo Teismo nutartį *Norilsk Nickel Harjavalta ir Umicore prieš Komisiją* (T-532/08, Rink. p. II-3959, 70 punktas ir jame nurodyta teismo praktika), taip pat generalinės advokatės J. Kokott išvados minėtoje byloje *Ziegler prieš Komisiją* 90 punktą. Naujajame Teisingumo Teismo procedūros reglamente nurodyti straipsniai tapo atitinkamai 127 straipsnio pirma dalimi ir 190 straipsnio pirma dalimi.

50 — Iš tikrųjų pareiškime, kuriuo pateikiamas apeliacinis skundas, nėra jokios nuorodos į šį pagrindą. Taip pat pažymėtina, kad nors Bendrajame Teisme *Areva* nurodė ieškinio pagrindą, susijusį su tuo, kad Komisija pažeidė savo pareigą motyvuoti, kaltinimai, kuriuos *Areva* pateikė pirmojoje instancijoje, visiškai nebuvo susiję su klausimu dėl faktinio *Areva* lemiamos įtakos darymo buvusioms jos dukterinėms bendrovėms.

51 — Žr. 2010 m. birželio 17 d. Sprendimą *Lafarge prieš Komisiją* (C-413/08 P, Rink. p. I-5361, 43 punktas ir jame nurodyta teismo praktiką). Minėtas Sprendimas *Elf Aquitaine prieš Komisiją*, taip pat 2011 m. birželio 16 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Air Liquide prieš Komisiją* (T-185/06, Rink. p. II-2809) ir 2011 m. birželio 16 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Edison prieš Komisiją* (T-196/06, Rink. p. II-3149), į kuriuos daro nuorodą *Areva*, manau, negali būti laikomi teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, kurios paaiškėjo proceso metu ir pagrindžia naujo pagrindo pateikimą vykstant procesui. Iš esmės, pirma, šie sprendimai yra susiję su teisės klausimais, be kita ko, Komisijos pareiga motyvuoti, dėl kurių Sąjungos teismų sprendimų buvo priimta gerokai prieš apeliacinio skundo pateikimą. Antra, konstatuotina, kad *Alstom* grupės bendrovės tokį patį pagrindą galėjo nurodyti (žr. pirmojo apeliacinio skundo pagrindo nagrinėjimą šios išvados 14–43 punktuose), kol dar nebuvo priimti visi šie sprendimai.

52 — Žr. 2011 m. spalio 6 d. Nutartį *ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni ir kt. prieš Komisiją* (C-448/10 P–C-450/10 P, 68 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

79. Tačiau skundžiamo sprendimo 206 punkte Bendrasis Teismas paaiškino, kad Komisija galėjo skirti solidariai mokėtiną baudą bendrovėms, kurios sprendimo priėmimo dieną nebepriklausė vienai grupei, jei solidari atsakomybė dėl baudos mokėjimo taikoma tik už laikotarpį, kai bendrovės sudarė ūkio subjektą ir todėl – įmonę, kaip ji suprantama konkurencijos teisėje. Bendrasis Teismas taip pat nurodė, jog iš teismo praktikos nematyti, nesvarbu, ar šalys ją nurodė, ar ne, kad solidariai mokėtina bauda gali būti skirta tik bendrovėms, kurios sprendimo skirti baudą priėmimo dieną sudaro vieną ūkio subjektą.

80. Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas visiškai negali būti kaltinamas dėl savo pareigos motyvuoti pažeidimo, todėl, mano nuomone, antrojo apeliacinio skundo pagrindo ketvirta dalis taip pat turi būti atmesta.

81. Iš viso to, kas išdėstyta, manau, matyti, kad, išskyrus *Alstom* grupės bendrovių antrojo apeliacinio skundo pagrindo trečią dalį, kuri, kaip nurodžiau, bus nagrinėjama toliau, šis apeliacinio skundo pagrindas, kaip ir *Areva* pirmasis apeliacinio skundo pagrindas, turi būti atmestas.

C – Dėl „Alstom“ grupės bendrovių trečiojo apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su SESV 101 straipsnio, be kita ko, neteisėto elgesio priskyrimo taisyklių, teisės į teisingą procesą ir nekaltumo prezumpcijos pažeidimu

82. Nurodydamos trečiąjį apeliacinio skundo pagrindą, kurį sudaro dvi dalys, *Alstom* grupės bendrovės teigia, kad buvo pažeistas SESV 101 straipsnis ir, konkrečiai kalbant, taisyklės, reglamentuojančios dukterinės bendrovės veiksmų priskyrimą patronuojančiajai bendrovei, taip pat teisės į teisingą procesą ir nekaltumo prezumpcijos principai, įtvirtinti Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 ir 48 straipsniuose ir užtikrinami Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje.

1. Dėl pirmosios dalies, susijusios su *Alstom* įpareigojimu pateikti *probatio diabolica*

83. Nurodydamos šio apeliacinio skundo pagrindo pirmą dalį, susijusią su skundžiamo sprendimo 84–110 straipsniais, *Alstom* grupės bendrovės, bandydamos užginčyti Teisingumo Teismo praktiką dėl dukterinės bendrovės pažeidimų priskyrimo patronuojančiajai bendrovei ir ypač patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos prezumpciją, kaltina Bendrąjį Teismą tą prezumpciją taikius taip, kad ji tapo nenuginčijama, o jai nuginčyti patronuojančioji bendrovė privalėjo pateikti *probatio diabolica*. Iš tikrųjų, kaip skundžiamo sprendimo 110 punkte pažymėjo Bendrasis Teismas, jei prieinama prie išvados, kad lemiama įtaka tikrai buvo daroma remiantis vien organizacinių, ekonominių ir teisinių patronuojančiosios bendrovės ir vienos iš jos dukterinių bendrovių ryšių buvimu, o ne konkrečiomis aplinkybėmis, susijusiomis su vienokiu arba kitokiu faktiniu elgesiu atitinkamoje rinkoje, yra viršijamos protingumo ribos, o patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos prezumpcija tampa nenuginčijama ir ji įpareigojama pateikti *probatio diabolica*. Pagal Teisingumo Teismo praktiką Komisija negalėjo remtis tik ryšiais, neišvengiamais esant įmonių grupei, bet turėjo konstatuoti, kad patronuojančioji bendrovė buvo faktiškai susijusi su atitinkama rinka. Lemiama įtaka turėtų būti susijusi su nagrinėjama rinka ir veiksmais. Šiuo atžvilgiu būtina įrodyti, kad struktūriniai ryšiai buvo naudojami konkrečiai siekiant daryti įtaką dukterinės bendrovės elgesiui rinkoje. Taip taikant patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos prezumpciją, buvo smarkiai pažeista teisė į teisingą procesą ir nekaltumo prezumpcija.

84. Mano nuomone, ši *Alstom* grupės bendrovių trečiojo (apeliacinio skundo) pagrindo dalis yra grindžiama klaidingu skundžiamo sprendimo supratimu.

85. Iš tikrųjų skundžiamo sprendimo 103 punkte matyti, kad Bendrasis Teismas konstatavo, jog *Alstom* per administracinę procedūrą pateikti dokumentai patvirtina, kad „*Alstom* grupės vadovybė, atsiskaitydama *Alstom*, dalyvavo sprendžiant dėl grupės *Alstom* „T&D sektoriaus“ ir kitų jo veiklos šakų elgesio rinkoje ir kad ji nuolat kontroliavo, kad minėtas sektorius ir jo atskiros veiklos šakos nenukryptų nuo šio elgesio gairių“.

86. Todėl *Alstom* grupės bendrovės negali teigti, jog Bendrasis Teismas „pasitenkino“ tuo, kad atsižvelgė tik į organizacinius, ekonominius ir teisinius ryšius ir neišnagrinėjo faktinių patronuojančiosios bendrovės sąsajų su atitinkama rinka, kad padarytų išvadą dėl patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos darymo atitinkamoms dukterinėms bendrovėms.

87. Šiuo atžvilgiu taip pat pažymėtina, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką organizaciniai, ekonominiai ir teisiniai patronuojančiosios bendrovės ir dukterinės bendrovės ryšiai užima pagrindinę vietą nustatant antrosios savarankiškumą pirmosios atžvilgiu ir nagrinėjant klausimą, ar patronuojančioji bendrovė pateikė pakankamus įrodymus, kad nuginčytų savo lemiamos įtakos prezumpciją [53].

88. Nors aišku, kad lemiamos įtakos darymas nustatomas pagal dukterinės bendrovės elgesį rinkoje, kurioje buvo padarytas pažeidimas, iš teismo praktikos nematyti, kad norėdama remiantis patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos prezumpcija priskirti dukterinės bendrovės elgesį patronuojančiajai bendrovei Komisija privalo įrodyti, kaip teigia *Alstom* grupės bendrovės, kad struktūriniai ryšiai buvo naudojami paveikti konkrečiai minėtą elgesį. Jei būtų pripažinta tokia pareiga, prezumpcija taptų neveiksminga. Veikiau patronuojančioji bendrovė turi įrodyti, kad, nepaisant jos ir dukterinės bendrovės organizacinių, ekonominių ir teisinių ryšių, pastaroji pati sprendė dėl savo elgesio rinkoje.

89. Dėl *Alstom* grupės bendrovių argumentų, esą ši faktinio lemiamos įtakos darymo prezumpcija prieštarauja teisės į teisingą procesą ir nekaltumo prezumpcijos principams, pakanka priminti, jog nusistovėjusioje teismo praktikoje buvo pripažinta, kad ši prezumpcija skirta būtent užtikrinti pusiausvyrą tarp, viena vertus, tikslo nutraukti konkurencijos taisyklėms, visų pirma SESV 101 straipsniui, prieštaraujančius veiksmus ir užkirsti kelią jų atnaujinimui ir, kita vertus, tam tikrų bendrųjų Sąjungos teisės principų, kaip antai nekaltumo prezumpcijos principo, reikalavimų. Būtent dėl šios priežasties ši prezumpcija yra nuginčijama [54]. Be to, vien aplinkybė, kad konkrečiu atveju tam tikras subjektas nepateikia įrodymų, galinčių nuginčyti faktinio lemiamos įtakos darymo prezumpciją, nereiškia, kad šios prezumpcijos apskritai neįmanoma nuginčyti [55].

90. Iš viso to, kas išdėstyta, manau, matyti, kad *Alstom* grupės bendrovių trečiojo apeliacinio skundo pagrindo pirma dalis turi būti atmesta.

53 — Žr. 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimą *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją* (C-97/08 P, Rink. p. I-8237, 65 ir 74 punktai), minėtą Sprendimą *Elf Aquitaine prieš Komisiją* (58 ir 153 punktai; pastarajame punkte, paminėtame šios išvados 19 išnašoje, Teisingumo Teismas aiškiai nusprendė, kad prezumpcijai nuginčyti „suinteresuotieji asmenys turi pateikti ekonominių, organizacinių ir teisinių atitinkamų bendrovių ryšių įrodymų“), 2011 m. sausio 20 d. Sprendimą *General Química ir kt. prieš Komisiją* (C-90/09 P, Rink. p. I-1, 37 punktas), 2011 m. kovo 29 d. sprendimus *ArcelorMittal Luxembourg prieš Komisiją* ir *Komisija prieš ArcelorMittal Luxembourg ir kt.* (C-201/09 P ir C-216/09 P, Rink. p. I-2239, 96 punktas), taip pat 2012 m. gruodžio 13 d. Nutartį *Transcatab prieš Komisiją* (C-654/11 P, 31 punktas).

54 — Žr. minėto Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 59 punktą ir 2013 m. gegužės 8 d. Sprendimą *ENI prieš Komisiją* (C-508/11 P, 50 punktas).

55 — Žr. minėto Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 66 punktą ir minėtos Nutarties *Transcatab prieš Komisiją* 32 punktą.

2. Dėl antros dalies, susijusios su teisės klaida nustatant, kad laikotarpiu nuo 2004 m. sausio 9 d. iki gegužės 11 d. *Areva T&D Holding* faktiškai darė lemiamą įtaką *Areva T&D SA* ir *Areva T&D AG*

91. Trečiojo apeliacinio skundo pagrindo antroje dalyje *T&D Holding*, remdamasi „tais pačiais principais, kurie buvo išdėstyti pirmoje dalyje“, kaltina Bendrąjį Teismą, kad jis padarė teisės klaidų, kai skundžiamo sprendimo 144–152 punktuose patvirtino ginčijamą sprendimą tiek, kiek jame buvo konstatuota, kad laikotarpiu nuo 2004 m. sausio 9 d. iki gegužės 11 d. *Areva T&D Holding* faktiškai darė lemiamą įtaką *Areva T&D SA* ir *Areva T&D AG*. *T&D Holding* teigia, jog tam, kad pagrįstų Komisijos išvadą, Bendrasis Teismas rėmėsi dviem argumentais, kuriuos *Areva* pateikė nurodydama pirmąjį ieškinio pagrindą ir kurie buvo nurodyti šios išvados 59 punkte nagrinėjant pirmąjį apeliacinio skundo pagrindą. Konkrečiai kalbant, išvada, kurią Bendrasis Teismas padarė remdamasis tuo, kad *Areva* paskyrė naują *Areva T&D Holding* vadovą, taip pat administruojantį *Areva T&D SA* ir *Areva T&D AG*, t. y. kad neatmestina, jog įdarbinus šį naują su grupe nesusijusį vadovą *Areva* galėjo įgyti žinių nagrinėjamame sektoriuje, yra hipotetinė situacija, neturinti teisinio pagrindo. Darant šią išvadą neatsižvelgiama į Bendrajam Teismui pateiktus faktus, nes yra aišku, kad šis naujas vadovas anksčiau neturėjo jokių ryšių su *Areva* grupe, ypač kad jis neturėjo jokių žinių apie nagrinėjamą sektorių. Iš to išplaukia, kad Bendrasis Teismas nusprendė, jog *Areva T&D Holding* turi pateikti sąsają su jos dukterinių bendrovių elgesiu paneigiantį įrodymą, o tai panašu į įpareigojimą pateikti *probatio diabolica*, ir dėl to patronuojančiosios bendrovės atsakomybės prezumpcija tampa nenuginčijama.

92. Šioje *Alstom* grupės bendrovių trečiojo apeliacinio skundo pagrindo trečioje dalyje tik pakartojami tam tikri argumentai, kuriuos *Areva* pateikė nurodydama savo pirmąjį apeliacinio skundo pagrindą, išnagrinėtą ir atmestą šios išvados 59–76 punktuose.

93. Konkrečiai dėl samprotavimų, susijusių su *probatio diabolica*, remiuosi argumentais, kuriuos išdėsčiau šios išvados 74 punkte.

94. Dėl aplinkybės, kad Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 150 punkte rėmėsi tuo, kad *Areva* grupė galėjo įgyti būtinos patirties T&D sektoriuje pasamdžiusi naują vadovą, 69 punkte jau pažymėjau, jog tai yra papildomas motyvas, kuriuo siekiama tik labiau pagrįsti, kodėl buvo atmestas argumentas, kad neturėdama žinių apie sektorių *Areva T&D Holding* nebūtų galėjusi nuo 2004 m. gegužės 9 d. faktiškai daryti lemiamos įtakos savo dukterinėms bendrovėms, – ši išvada buvo grindžiama kitais argumentais.

95. Darytina išvada, kad Bendrasis Teismas nepadarė jokios teisės klaidos, kai skundžiamo sprendimo 144–152 punktuose patvirtino ginčijamą sprendimą tiek, kiek jame buvo konstatuota, kad *Areva T&D Holding* laikotarpiu nuo 2004 m. sausio 9 d. iki gegužės 11 d. faktiškai darė lemiamą įtaką *Areva T&D SA* ir *Areva T&D AG*, todėl *Alstom* grupės bendrovių trečiojo apeliacinio skundo pagrindo antra dalis ir atitinkamai visas šis apeliacinio skundo pagrindas turi būti atmesti.

D – *Dėl „Alstom“ grupės bendrovių ketvirtojo apeliacinio skundo pagrindo ir antrojo apeliacinio skundo pagrindo trečios dalies bei „Areva“ antrojo ir trečiojo apeliacinio skundo pagrindų, susijusių su teisės klaidomis ir pažeidimais, taip pat su pareigos motyvuoti taikant solidaraus baudų mokėjimo taisykles pažeidimais*

96. *Alstom* grupės bendrovių ketvirtąjį apeliacinio skundo pagrindą ir antrojo apeliacinio skundo pagrindo trečią dalį, taip pat *Areva* antrąjį ir trečiąjį apeliacinio skundo pagrindus, kuriais nurodomos kelios teisės klaidos, teisės pažeidimai ir Bendrojo Teismo pareigos motyvuoti pažeidimai, – juos visus jungia tai, kad, nors ir skirtingais aspektais, jie visi susiję su už pažeidimą skirtos baudos solidaraus mokėjimo taisyklių aiškinimu ir taikymu. Dėl šių apeliacinio skundo pagrindų Komisija, be kita ko, pateikė nepriimtinumu grindžiamus prieštaravimus ir prašymus pakeisti motyvus, kurie daugiausia sutampa. Atsižvelgdamas į tai, manau, kad šiuos kaltinimus ir pagrindus reikia nagrinėti kartu.

97. Kaltinimai, kuriuos šalys pateikė dėl skundžiamo sprendimo, iš esmės gali būti suskirstyti į dvi grupes. Pateikdamos pirmąją kaltinimų grupę apeliantės Bendrąjį Teismą kaltina, kad jis padarė teisės klaidų ir pažeidimų, kai nustatė vienai kitą pakeitusių patronuojančiųjų bendrovių *Areva* ir *Alstom* „faktinę solidariąją atsakomybę“. Konkrečiai kalbant, jos teigia, kad nustačius šią faktinę solidariąją atsakomybę buvo pažeisti teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principai. Pateikdamos antrąją kaltinimų grupę apeliantės prašo nubausti Bendrąjį Teismą už tai, kad aiškindamas ir taikydamas su solidariąja atsakomybe susijusias taisykles jis padarė kelias teisės klaidas, todėl pažeidė minėtus principus, EB 7 straipsnį[56] ir pareigą motyvuoti.

1. Skundžiamas sprendimas

98. Skundžiamo sprendimo 209–218 punktuose Bendrasis Teismas atmetė ieškinio pagrindus ir kaltinimus, susijusius su teisinio saugumo principo pažeidimu, 219–222 punktuose – ieškinio pagrindus ir kaltinimus, susijusius su bausmių individualizavimo principo pažeidimu, o 232–237 punktuose – ieškinio pagrindus ir kaltinimus, susijusius su neteisėtu įgaliojimų perdavimu pažeidžiant EB 7 straipsnį. Taip Bendrasis Teismas galėjo padaryti išvadą, kad Komisija nepažeidė solidaraus baudos mokėjimo taisyklių. Toliau Bendrasis Teismas, kuris įgyvendindamas savo neribotą jurisdikciją pakeitė baudą, skundžiamo sprendimo 318–323 punktuose patvirtino Komisijos taikytą solidariosios atsakomybės modelį[57].

99. Konkrečiai kalbant, skundžiamo sprendimo 213–216 punktuose Bendrasis Teismas atmetė ieškinio pagrindą, susijusį su teisinio saugumo principo pažeidimu, kuris buvo aiškinamas kaip solidaraus baudų mokėjimo neteisėtumu grindžiamas prieštaravimas, nes šios taisyklės sukelia neaiškumą dėl baudos mokėjimo, privalančio mokėti asmens nustatymo ir solidariai atsakingų bendraskolių teisinės situacijos. Šiuo tikslu Bendrasis Teismas iš pradžių pažymėjo, kad sprendimas, kuriuo Komisija skiria kelioms bendrovėms solidariai mokėtiną baudą, neišvengiamai turi pasekmių, susijusių su baudų mokėjimo teisine tvarka pagal konkurencijos teisę, tiek kreditoriaus ir solidariai atsakingų bendraskolių santykiams, tiek pačių solidariai atsakingų bendraskolių santykiams.

100. Toliau Bendrasis Teismas nusprendė, kad jei sprendime, kuriuo Komisija solidariai kelioms bendrovėms skiria baudą dėl neteisėto įmonės elgesio, nenurodyta kitaip, vadinasi, šiuo sprendimu joms nustatoma vienoda atsakomybė už minėtą elgesį. Bendrojo Teismo teigimu, bendrovės, kurioms solidariai skiriama bauda ir kurių atsakomybė už pažeidimą, jei baudą nustatančiame sprendime nenurodyta kitaip, yra vienoda, iš principo turi mokėti lygias už šį pažeidimą skirtos baudos dalis (toliau – atsakomybės lygiomis dalimis taisyklė). Todėl bendrovė, iš kurios Komisija išieško visą baudos sumą, Bendrojo Teismo teigimu, gali, remdamasi tuo pačiu Komisijos sprendimu, pareikšti atgręžtinius reikalavimus solidariai atsakingiems bendraskoliams dėl kiekvieno jų dalies. Remdamasis šia atsakomybės lygiomis dalimis taisykle, Bendrasis Teismas nusprendė, kad net jei iš sprendimo, kuriuo skiriama bauda solidariai kelioms įmonėms, negalima *a priori* nustatyti, kuri iš šių bendrovių turi faktiškai sumokėti baudą Komisijai, šis sprendimas netrukdo kiekvienai iš šių bendrovių aiškiai nustatyti jai tenkančią baudos dalį ir pareikšti atgręžtinius reikalavimus solidariai atsakingiems bendraskoliams dėl jos permokėtos dalies.

56 — Dabar – ESS 13 straipsnis.

57 — Taip pat žr. skundžiamo sprendimo rezoliucinės dalies 3 punkto antrą įtrauką.

2. Dėl *Areva* ir *Alstom* faktinės solidariosios atsakomybės nustatymo

a) Šalių argumentai

i) *Areva* ir *Alstom* grupės bendrovių argumentai

101. Nurodydama savo antrąjį ir iš dalies trečiąjį apeliacinio skundo pagrindus *Areva* teigia, kad Bendrasis Teismas, taikydamas solidaraus baudos mokėjimo taisykles, padarė teisės klaidą, kai, pirma, nenubaudė Komisijos už tai, kad ji nustatė faktinę *Areva* ir *Alstom* – dviejų bendrovių, kurios niekada kartu nesudarė bendro ūkio subjekto, solidariąją atsakomybę, ir, antra, pats įgyvendindamas savo neribotą jurisdikciją skyrė baudas, kuriomis buvo nustatyta tokia solidarioji atsakomybė. Dėl šios teisės klaidos buvo pažeisti teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principai.

102. Ketvirtojo apeliacinio skundo pagrindo antroje dalyje *Alstom* grupės bendrovės taip pat nurodo, kad Bendrasis Teismas pažeidė teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principus, nes neginčijo Komisijos solidariosios atsakomybės taikymo, dėl kurio buvo nustatyta *Alstom* ir *Areva* – dviejų bendrovių, kurios niekada tarpusavyje nesudarė ūkio subjekto, – faktinė solidarioji atsakomybė. Ši faktinė solidarioji atsakomybė kyla, pirma, iš tos aplinkybės, kad 25 500 000 EUR suma (Bendrojo Teismo sumažinta iki 20 400 000 EUR), skirta solidariai *Areva* ir jos buvusioms dukterinėms bendrovėms, yra dalis 53 550 000 EUR sumos (Bendrojo Teismo sumažintos iki 48 195 000 EUR), skirtos solidariai *Alstom* ir *Areva T&D SA*, antra, iš aplinkybės, kad maksimalūs dydžiai, už kurių sumokėjimą yra atsakingos viena kitą pakeitusios patronuojančiosios bendrovės, viršija dukterinės bendrovės mokėtiną sumą. Šiomis aplinkybėmis, kad ir kaip turėtų būti aiškinamas ginčijamas sprendimas, jei viena grupė sumokės baudą, tai turės tiesioginės įtakos kitos grupės bendrovių skolai, nors šios grupės niekada nesudarė vieno ūkio subjekto.

103. Tačiau, kaip Bendrasis Teismas buvo nusprendęs byloje *Trioplast*[58], bendrovių, niekada nepriklausiusių vienai įmonei, solidariosios atsakomybės, net jeigu ji tėra „faktinė“, nustatymas prieštarauja tiek bausmių individualizavimo principui, nes tokiu atveju įmonė būtų baudžiama dėl aplinkybių, dėl kurių pati nėra kaltinama, tiek teisinio saugumo principui, nes patronuojančiosios bendrovės negalėtų aiškiai nustatyti tikslios sumos, kurią kiekviena iš jų turi sumokėti atsižvelgiant į laikotarpį, kuriuo ji yra pripažinta atsakinga už pažeidimą solidariai su jos dukterine bendrove. Be to, Bendrojo Teismo ginama atsakomybės lygiomis dalimis taisyklė[59], net jeigu ji būtų, o apeliantės tai ginčija, negali paaiškinti sprendimo, kurį Bendrasis Teismas priėmė skundžiamame sprendime. Iš esmės, net jei bauda būtų padalyta lygiomis dalimis tarp bendraskolių, iš vienos patronuojančiosios bendrovės faktiškai gauta suma vis dar priklausytų nuo iš kitų bendrovių gautų sumų.

104. Galiausiai apeliantės nesutinka su Komisijos pateiktu nepriimtinumu grindžiamu prieštaravimu. *Areva* teigia, kad ji jokiu nauju elementu nepapildė Bendrajame Teisme pateiktų kaltinimų ir kad, *quod non*, tik pateikė naujus argumentus (o ne naujus pagrindus), pagrindžiančius pirmojoje instancijoje nurodytą pagrindą, susijusį su solidariosios atsakomybės taisyklių pažeidimu. Kad ir kaip būtų, nuo ieškinio pareiškimo Bendrajame Teisme iki apeliacinio skundo pateikimo Teisingumo Teisme atsirado naujų tiek faktinių, tiek teisinių aplinkybių[60], kurių savaime pakaktų pagrįsti tam, kad šie argumentai būtų buvę nurodyti tik šioje instancijoje. *Alstom* grupės bendrovės teigia, kad nors pasakymas „faktinė“ solidarioji atsakomybė“ pirmojoje instancijoje nebuvo vartojamas, ši solidarioji atsakomybė buvo kelis kartus paminėta *Alstom* rašytiniuose dokumentuose ir aptarta Bendrajame

58 — Minėtas 32 išnašoje.

59 — Skundžiamo sprendimo 215 punktas.

60 — Konkrečiai *Areva* kaip naują faktinę aplinkybę nurodo *Areva T&D SA* perleidimą 2010 m. *Alstom* grupei (žr. šios išvados 6 punktą), o kaip teisinę aplinkybę – Bendrojo Teismo sprendimą byloje *Trioplast*.

Teisme. Jos remiasi Bendrajame Teisme nurodytais pirmuoju ir antruoju pagrindais, Komisijos pareiškimais, taip pat *Alstom* atstovų kalbomis per posėdį. Todėl argumentai, susiję su „faktine“ solidariąja atsakomybe, yra ne naujas pagrindas, o tik Bendrajame Teisme jau pateikto pagrindo išplėtimas.

ii) Komisijos argumentai

105. Komisija teigia, kad ir *Areva* antrasis apeliacinio skundo pagrindas, ir *Alstom* grupės bendrovių ketvirtojo (apeliacinio skundo) pagrindo antra dalis yra nepriimtini kaip nauji pagrindai, kurie pakeičia ginčo Bendrajame Teisme dalyką. Iš tikrųjų skundžiamo sprendimo 192–195 punktuose ir *Areva* bei *Alstom* pareiškimuose matyti, kad Bendrajame Teisme jų argumentai buvo pateikti dėl kitų klausimų, kurie visiškai nebuvo susiję su kokia nors patronuojančiųjų bendrovių *Alstom* ir *Areva* faktine solidariąja atsakomybe. Bendrajam Teismui pateikti argumentai buvo susiję tik su *de jure*, o ne faktine *Areva T&D SA* ir jos vienai kitą pakeitusių patronuojančiųjų bendrovių solidariąja atsakomybe, kalbant apie *Areva*, ir *Areva T&D SA* bei jos buvusios patronuojančiosios bendrovės *Alstom* solidariąja atsakomybe, kalbant apie *Alstom* grupės bendroves.

106. Dėl esmės Komisija teigia, jog tai, kad *Areva T&D SA* ir kitoms *Areva* grupės bendrovėms buvo skirta solidariai mokėtina bauda, nors ši bendrovė taip pat buvo pripažinta solidariai atsakinga ir su *Alstom*, paaiškinama vien ta aplinkybe, kad kalbama apie dukterinę bendrovę, dalyvavusią darant pažeidimą tuo metu, kai buvo kontroliuojama dviejų viena kitą pakeitusių patronuojančiųjų bendrovių. Dėl šios dukterinės bendrovės perdavimo susidarė dvigubos solidariosios atsakomybės situacija, kai ji yra solidariai atsakinga su kiekviena iš jos patronuojančiųjų bendrovių. Tačiau tai nereiškia, kad *Areva* ir *Alstom* buvo pripažintos solidariai atsakingomis. Be to, tai, kad patronuojančiajai bendrovei skiriama tokio pat pradinio dydžio bauda kaip ir tiesiogiai darant pažeidimą dalyvavusiai dukterinei bendrovei ir šis dydis nėra dalijamas tuo atveju, jei per tam tikrą laikotarpį pasikeitė kelios patronuojančiosios bendrovės, savaime negali būti laikoma netinkama [61].

107. Komisija mano, jog iš to išplaukia, kad esant tokiai situacijai, kaip šioje byloje, kai dukterinė bendrovė *Areva T&D SA* pripažįstama atsakinga solidariai su savo dviem viena kitą pakeitusiomis patronuojančiosiomis bendrovėmis, kiekvienai iš šių bendrovių gali būti nustatytas visas pradinis baudos dydis, kuris yra toks pats kaip dukterinei bendrovei nustatytas pradinis dydis, ir šis dydis vėliau gali būti padidintas atsižvelgiant į kiekvienos iš adresačių dalyvavimo darant pažeidimą trukmę ir į sunkinančią aplinkybę – pažeidimo organizatoriaus vaidmenį. Taip atitinkamoms bendrovėms buvo nustatyti trys skirtingi baudos dydžiai. Nors yra keli skirtingi solidariosios atsakomybės nustatymo metodai, Komisija, įgyvendindama savo diskreciją, nusprendė solidariai trims bendrovėms skirti vieną pradinį dydį, taikydama atitinkamoms patronuojančiosioms bendrovėms palankiausią iš galimų metodų.

108. Toliau, nors ir mano, jog turi būti patvirtinta Bendrojo Teismo išvada, kad nebuvo teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principų pažeidimo, Komisija vis dėlto prašo Teisingumo Teismo pakeisti motyvus, kuriais Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 213–215 punktuose rėmėsi, kad padarytų šią išvadą. Iš esmės ji mano, kad, priešingai, nei nusprendė Bendrasis Teismas, ji visiškai neturi kompetencijos spręsti, kalbant apie skirtingų bendraskolių santykius, dėl kiekvieno iš jų mokėtinos baudos dalies. Nors dėl metodo, taikyto šioje byloje nustatant solidariąją atsakomybę, iš dalies sutampa *Areva* ir *Alstom* mokėtini dydžiai, dėl jo šios bendrovės netampa tiesiogiai ir *stricto sensu* solidariai atsakingos viena kitos atžvilgiu. Teisiškai yra reikšminga būtent kiekvienos patronuojančiosios bendrovės ir perleistos dukterinės bendrovės solidarioji atsakomybė. Tai, kad atsiranda keli dukterinės bendrovės solidariosios atsakomybės santykiai tuo atveju, kai ši bendrovė yra parduodama, nepakeičia šios dukterinės bendrovės individualių santykių su kiekviena iš jos

61 — Komisija remiasi minėto Sprendimo *Trioplast* 74 punktu.

patronuojančiųjų bendrovių teisinio pobūdžio. Tokiu atveju, kai yra „faktinė“ solidarioji atsakomybė, kalbant apie viena kitą pakeitusias tos pačios dukterinės bendrovės patronuojančiąsias bendroves, taikytini tie patys argumentai, kurie pagal teismo praktiką pagrindžia patronuojančiosios ir dukterinės bendrovių sutartinę solidariąją atsakomybę.

b) Vertinimas

i) Dėl priimtinumo

109. Visų pirma reikia išnagrinėti nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą, kurį Komisija pateikė dėl kaltinimų, susijusių su *Areva* ir *Alstom* faktinės solidariosios atsakomybės nustatymu. Komisija iš esmės teigia, kad šie kaltinimai buvo pateikti tik vykstant apeliaciniam procesui, taigi tai yra nauji pagrindai, pakeičiantys Bendrajame Teisme nagrinėtos bylos dalyką ir todėl nepriimtini.

110. Šiuo atžvilgiu visų pirma primintina, kad pagal Teisingumo Teismo statuto 58 straipsnio pirmą pastraipą apeliacinis skundas Teisingumo Teismui paduodamas tik teisės klausimais ir gali būti grindžiamas pagrindais, susijusiais, be kita ko, su Bendrojo Teismo padarytu Sąjungos teisės pažeidimu.

111. Be to, Teisingumo Teismo procedūros reglamento 113 straipsnio 2 dalyje [62] nustatyta, kad apeliaciniame skunde negalima keisti Bendrajame Teisme nagrinėtos bylos dalyko.

112. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Teisingumo Teismas iš esmės turi kompetenciją ištirti tik pirmojoje instancijoje nagrinėtų pagrindų teisinį vertinimą [63]. Taigi šalis negali Teisingumo Teisme pirmą kartą nurodyti pagrindo, kuris nebuvo nurodytas Bendrajame Teisme, nes tai reikštų, kad Teisingumo Teismui leidžiama kontroliuoti Bendrojo Teismo sprendimo teisėtumą vadovaujantis pagrindais, kurių tas teismas nenagrinėjo [64].

113. Tačiau naujas argumentas, kuriuo tiesiog išplečiami arba papildomi Bendrajame Teisme pateikti argumentai, nėra naujas pagrindas, jis turi būti vertinamas kaip teisėtas pagrindo, jau nurodyto ankstesnėje proceso stadijoje, tęsinys [65]. Taigi toks argumentas yra priimtinas [66].

114. Nagrinėjamu atveju visų pirma turiu konstatuoti, kad Bendrajame Teisme nei *Areva*, nei *Alstom* grupės bendrovės tiesiogiai nepateikė, kaip jos tai padarė savo apeliaciniuose skunduose, kaltinimo, susijusio su tuo, kad nustatant *Areva* ir *Alstom* „faktinę“ solidariąją atsakomybę pažeidžiami teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principai. Savo ieškiniuose pirmojoje instancijoje jos nurodė ieškinio pagrindus, susijusius su solidariosios atsakomybės taisyklių pažeidimu, tačiau išimtinai remdamosi patronuojančiųjų bendrovių (atitinkamai *Alstom* ir *Areva*) ir dukterinės bendrovės (*Areva T&D SA*) *de jure* solidariosios atsakomybės nustatymu ir vienai kitą pakeitusių patronuojančiųjų bendrovių faktinės solidariosios atsakomybės nustatymu. Taigi, nors jos bando įrodyti, jog šie kaltinimai nėra nauji argumentai, manau, yra aišku, kad, atvirkščiai, būtent taip ir yra.

62 — Dabar – naujojo Teisingumo Teismo procedūros reglamento 170 straipsnis (žr. 50 išnašą).

63 — Be kita ko, žr. 2008 m. gruodžio 11 d. Sprendimą *Komisija prieš Département du Loiret* (C-295/07 P, Rink. p. I-9363, 95 punktas ir jame nurodyta teismo praktika), minėtą Sprendimą *Elf Aquitaine* (35 punktas ir jame nurodyta teismo praktika), taip pat minėtą Sprendimą *Schindler Holding ir kt. prieš Komisiją* (55 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

64 — Žr. mano išvados, 2009 m. balandžio 30 d. pateiktos byloje *Prym ir Prym Consumer prieš Komisiją* (2009 m. rugsėjo 3 d. sprendimas, C-534/07 P, Rink. p. I-7415), 20 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

65 — Žr. generalinės advokatės J. Kokott išvados minėtoje byloje *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją*, 28 punktą, taip pat sprendimo šioje byloje 39 punktą. Žr. 2007 m. spalio 4 d. Sprendimą *Naipes Heraclio Fournier prieš VRDT* (C-311/05 P, 59 punktas) ir 2009 m. lapkričio 12 d. Sprendimą *SGL Carbon prieš Komisiją* (C-564/08 P, 24 punktas).

66 — Žr. minėtų sprendimų *Akzo Nobel prieš Komisiją* 39 punktą ir *SGL Carbon prieš Komisiją* 24 punktą. Taip pat žr. 2002 m. rugsėjo 24 d. Sprendimą *Falck ir Acciaierie di Bolzano prieš Komisiją* (C-74/00 P ir C-75/00 P, Rink. p. I-7869, 178 punktas), 2007 m. sausio 18 d. Sprendimą *PKK ir KNK prieš Tarybą* (C-229/05 P, Rink. p. I-439, 64–66 punktai) ir minėto Sprendimo *Komisija prieš Département du Loiret* 99 punktą.

115. Pagrindinis šiuo atveju kylantis klausimas – įvertinti, ar nauji kaltinimai laikytini nauju pagrindu, kuris pakeičia bylos dalyką, kaip teigia Komisija, ar tai yra Bendrajame Teisme nurodytų pagrindų išplėtimas arba papildymas, kaip teigia ir *Areva*, ir *Alstom* grupės bendrovės.

116. Jau turėjau galimybę pažymėti, kad skirtumas tarp naujojo argumento (priimtino) ir naujojo pagrindo (nepriimtino) yra subtilus dalykas, kurio vertinimas teismo praktikoje ne visuomet sutampa [67]. Taip pat jau esu pažymėjęs, kad kaltinimas, grindžiamas kitokiu teisiniu pagrindu nei Bendrajame Teisme nurodyti ieškinio pagrindai, laikytinas nauju pagrindu, kuris turi būti paskelbtas nepriimtinu, o kaltinimas, pateiktas Bendrajame Teisme jau nurodytam ieškinio pagrindui paremti, tam tikrais atvejais gali būti priimtinas argumentas [68].

117. Nagrinėjamu atveju, kalbant pirmiausia apie *Alstom*, pažymėtina, kad Bendrajame Teisme ji buvo nurodžiusi antrąjį ieškinio pagrindą, susijusį, kaip ir jos apeliaciniame skunde, su solidariajai atsakomybei taikytinų teisės normų pažeidimu, dėl ko buvo pažeisti teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principai. Tačiau tiesa, kad Bendrajame Teisme nurodydama šį ieškinio pagrindą *Alstom* nekalbėjo aiškiai apie viena kitą pakeitusių patronuojančiųjų bendrovių faktinės solidariosios atsakomybės nustatymą, o prašė pripažinti netinkamu tai, kad buvo sukurtas solidariosios atsakomybės santykis tarp jos pačios ir *Areva T&D SA*, t. y. bendrovių, kurios sprendimo priėmimo momentu nebesudarė ūkio subjekto. Tačiau konstatuotina, kad *Alstom*, pateikdama su bausmių individualizavimo principo pažeidimu susijusį kaltinimą, *aiškiai* ginčijo aplinkybę, kad 25 500 000 EUR baudos, skirtos *Areva* ir jos buvusioms dukterinėms bendrovėms, dydis yra solidariai *Alstom* ir *Areva T&D SA* skirtos 53 550 000 EUR baudos sudedamoji dalis, ir teigė, kad toks solidariai mokėtinos baudos paskirstymas bendraskoliams pažeidžia bausmių individualizavimo principą [69]. Šis konkretus klausimas vėliau taip pat buvo iškeltas per Bendrojo Teismo posėdį, kaip teigia *Alstom*, o Komisija to neginčija.

118. Tačiau būtent iš šios solidariai mokėtinos baudos, skirtos *Areva* ir jos buvusioms dukterinėms bendrovėms, ir solidariai mokėtinos baudos, skirtos *Alstom* ir *Areva T&D SA*, sąsajos kyla apeliaciniais skundais ginčijama *Areva* ir *Alstom* „faktinė“ solidarioji atsakomybė. Be to, pateikdama kaltinimą, susijusį su teisinio saugumo principo pažeidimu, *Alstom* aiškiai nurodė su baudos mokėjimu susijusias abejones, kilusias dėl Komisijos taikytų solidariosios atsakomybės taisyklių [70].

119. Taigi konstatuotina, kad net jei *Alstom* Bendrajame Teisme tiksliai, vartodama tokius pačius žodžius [71] kaip apeliaciniame skunde, nepateikė kaltinimo, kad nustačius *Alstom* ir *Areva* faktinę solidariąją atsakomybę pažeidžiami bausmių individualizavimo ir teisinio saugumo principai, vis dėlto ji pateikė ieškinio pagrindą, grindžiamą visiškai tokiais pačiais teisiniais pagrindais, kaip apeliacinio skundo pagrindas, ir aiškiai nurodė, kad toks pažeidimas padaromas taikant prielaidą, iš kurios išplaukia ši faktinė solidarioji atsakomybė, t. y. dukterinės bendrovės ir viena kitą pakeitusių patronuojančiųjų bendrovių dviejų solidariai mokėtinų baudų sąsaja.

120. Tokiomis aplinkybėmis nemanau, kad *Alstom* apeliaciniame skunde pateikti kaltinimai gali būti laikomi pakeičiančiais ginčo dalyką, todėl jie turi būti pripažinti nepriimtinais. Šiais kaltinimais labiau yra išplečiami Bendrajame Teisme pateikti kaltinimai. Todėl manau, kad *Alstom* atžvilgiu jie turi būti pripažinti priimtinais.

67 — Žr. mano išvados minėtoje byloje *Prym ir Prym Consumer prieš Komisiją* 26 punktą; joje pažymėjau, kad, mano nuomone, kritikuotina, kai naujų pagrindų nepriimtinumo tvarka taikoma bet kokiam naujam argumentui, kurį apeliantės pateikia grįsdamos apeliacinio skundo pagrindą, ir šis argumentas pripažįstamas nepriimtinu (žr. nurodytą teismo praktiką).

68 — Be kita ko, žr. mano išvados minėtoje byloje *Prym ir Prym Consumer prieš Komisiją* 27 punktą ir 2007 m. spalio 25 d. Sprendimą *Komninou ir kt. prieš Komisiją* (C-167/06 P, 24 punktas).

69 — Žr. *Alstom* ieškinio pirmojoje instancijoje 80–85 punktus, ypač 83 punktą.

70 — Ten pat, 77 punktas.

71 — Šalims, atrodo, padarė įtaką žodžių „faktinė solidarioji atsakomybė“, vartojamų sprendime *Trioplast*, į kurį jos daug kartų daro nuorodą, vartojimas.

121. Tačiau, kalbant apie *Areva*, situacija yra šiek tiek kitokia. Iš tikrųjų pirmojoje instancijoje ji, kaip ir *Alstom*, nurodė vieną ieškinio pagrindą (ketvirtąjį), susijusį su solidariosios atsakomybės taisyklių pažeidimu, kuriame buvo aiškiai kalbama tik apie solidariai mokėtinos baudos skyrimą *Areva T&D SA* kartu su *Alstom*, o ne apie dviejų viena kitą pakeitusių patronuojančiųjų bendrovių faktinės solidariosios atsakomybės nustatymą. Šiame ieškinio pagrinde *Areva* teigė, kad klaidingai taikant solidariosios atsakomybės taisykles buvo pažeistas teisinio saugumo principas[72], bet nurodydama šį pagrindą nepateikė kaltinimo, susijusio su bausmių individualizavimo principo pažeidimu. Be to, kitaip nei *Alstom* atveju, iš *Areva* rašytinių dokumentų nematyti, kad Bendrajame Teisme ji, nurodydama šį ieškinio pagrindą, *aiškiai* būtų ginčijusi aplinkybę, kad jos bauda yra sudedamoji dalis baudos, skirtos solidariai *Alstom* ir *Areva T&D SA*. Taigi, kalbant apie *Areva*, ryšys tarp pirmojoje instancijoje nurodyto ieškinio pagrindo ir apeliaciniame skunde pateikto naujojo kaltinimo yra silpnesnis, nei kalbant apie *Alstom*.

122. Vis dėlto šioje byloje, pirma, *Areva* pirmojoje instancijoje nurodė ieškinio pagrindą, bent iš dalies grindžiamą tuo pačiu teisiniu pagrindu kaip ir jos apeliaciniame skunde, t. y. pagrindą, susijusį su teisinio saugumo principo pažeidimu taikant solidariosios atsakomybės taisykles. Antra, pateikdama su solidariosios atsakomybės taisyklių pažeidimu susijusius argumentus[73], ji iškėlė klausimus dėl ryšio, atsirandančio tarp jos ir *Alstom* skyrus dvi solidariai mokėtinas baudas, pirma, jai ir *Areva T&D SA* ir, antra, *Alstom* ir *Areva T&D SA*. Trečia, kaip matyti šios išvados 101 punkte, *Areva*, kitaip nei *Alstom*, aiškiai prašė pripažinti Bendrojo Teismo solidariosios atsakomybės taisyklių taikymą netinkamu tiek, kiek dėl jų buvo nustatyta „faktinė“ solidarioji atsakomybė. Šiuo atžvilgiu iš teismo praktikos matyti, kad apeliantas, pateikdamas apeliacinį skundą Teisingumo Teisme, gali nurodyti pagrindus, kurie išplaukia iš paties skundžiamo sprendimo ir kuriais kritikuojamas jo pagrįstumas teisės požiūriu[74]. Ketvirta, taip pat pažymėtina, kad, pirma, klausimas dėl dviejų solidariai mokėtinų baudų grandinės buvo, kaip nurodžiau šios išvados 117 ir 118 punktuose, *Alstom* iškeltas Bendrajame Teisme, todėl jis nėra visiškai nesusijęs su jo nagrinėta byla, ir, antra, Bendrasis Teismas sujungė abi bylas ir priėmė vieną sprendimą, kuriuo atsakoma į visus šalių jam nurodytus ieškinio pagrindus[75].

123. Šiomis konkrečiomis aplinkybėmis manau, kad gali būti nuspręsta, jog kaltinimas, susijęs su tuo, kad nustačius *Areva* ir *Alstom* faktinę solidariąją atsakomybę buvo pažeistas teisinio saugumo principas, negali pakeisti Bendrajame Teisme nustatyto bylos dalyko. Ir atvirkščiai, kaltinimas, susijęs su bausmių individualizavimo principo pažeidimu, kurio nei *Areva*, nei kartu su ja pateikusios ieškinį jos buvusios dukterinės bendrovės (dabar *Alstom* dukterinės bendrovės, kartu su *Alstom* pateikusios apeliacinį skundą byloje C-253/11 P) pirmojoje instancijoje nenurodė, mano nuomone, šių bendrovių atžvilgiu turi būti pripažintas nepriimtinu.

ii) Dėl esmės

124. Ir *Areva*, ir *Alstom* grupės bendrovės Bendrąjį Teismą iš esmės kaltina tuo, kad jis pažeidė teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principus, kai patvirtino tokias solidariosios atsakomybės taisykles, kokias taikė Komisija ir dėl kurių buvo nustatyta *Areva* ir *Alstom* – dviejų bendrovių, kurios niekada nesudarė vieno ūkio subjekto, – faktinė solidarioji atsakomybė.

72 — Be kita ko, minėto ieškinio pagrindo penkta dalis.

73 — Be kita ko, jos ketvirtojo ieškinio pagrindo trečia, ketvirta ir šešta dalys.

74 — Žr. mano išvadą minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* (139 ir 140 punktai), taip pat 2007 m. lapkričio 29 d. Sprendimą *Stadtwerke Schwäbisch Hall ir kt. prieš Komisiją* (C-176/06, 17 punktas).

75 — Taigi, dvi bylos. Net ir sujungtos – tai dvi skirtingos bylos su dviem dalykais, kurie nebūtinai sutampa. Vis dėlto iš teismų praktikos išplaukia, kad jei Bendrasis Teismas sujungė dvi bylas ir priėmė vieną sprendimą, kuriuo atsakoma į visus ieškinio pagrindus, jam nurodytus proceso šalių, apeliaciniame skunde gali būti leidžiama pripažinti tam tikrą ieškinio pagrindų ir argumentų, kuriuos Bendrajam Teismui pateikė skirtingos šalys, sąsają. Šiuo klausimu žr. 2013 m. liepos 11 d. Sprendimą *Team Relocations ir kt. prieš Komisiją* (C-444/11 P, 34 punktas) ir 2011 m. kovo 24 d. Sprendimą *ISD Polska ir kt. prieš Komisiją* (C-369/09 P, Rink. p. I-2011, 85 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

125. Šiuo atžvilgiu visų pirma primintina, kad teisinio saugumo principas yra bendrasis Sąjungos teisės principas, pagal kurį reikalaujama, be kita ko, kad bet koks Sąjungos institucijų priimtas aktas būtų aiškus, tikslus ir leistų suinteresuotiesiems asmenims tiksliai sužinoti juo nustatytų pareigų turinį, kad šie asmenys galėtų aiškiai žinoti savo teises ir pareigas ir imtis atitinkamų veiksmų [76]. Jeigu kalbama apie aktą, galintį sukelti finansinių pasekmių, šis principas yra ypač griežtas – tam, kad suinteresuotasis asmuo turėtų galimybę užtikrintai nustatyti šiuo aktu jam nustatytas pareigas [77].

126. Taip pat primintina, kad bausmių individualizavimo principas, neišvengiamai išplaukiantis iš asmeninės atsakomybės principo, taikytino kiekviename administraciniame procese, kuriame gali būti skirta bauda už konkurencijos teisės pažeidimus [78], reiškia, kad asmuo gali būti nubaustas tik dėl aplinkybių, dėl kurių jis asmeniškai kaltinamas. Taigi pagal šį principą dėl pažeidimo gali būti kaltinamas tik jį padaręs asmuo [79], todėl negali būti nubaustas kitas asmuo nei kaltasis [80].

– Dėl faktinės solidariosios atsakomybės nustatymo

127. Nagrinėjamu atveju – Komisija, o pakeitus baudą – Bendrasis Teismas skyrė *Alstom* 53 550 000 EUR baudą (Bendrojo Teismo sumažintą iki 48 195 000 EUR) ir nustatė, kad už visos šios sumos sumokėjimą atsako *Areva T&D SA*. Iš šios *Areva T&D SA* nustatytos baudos *Areva* ir jos dvi buvusios dukterinės bendrovės su *Areva T&D SA* yra solidariai atsakingos už 25 500 000 EUR (Bendrajam Teismui padarius pakeitimą sumažėjusių iki 20 400 000 EUR) sumokėjimą. Taigi perleista dukterinė bendrovė *Areva T&D SA* yra solidariai atsakinga už baudos sumokėjimą kartu su savo buvusia ir su nauja patronuojančiosiomis bendrovėmis.

128. Šiuo atžvilgiu primintina, kad yra aišku, jog *Areva* ir *Alstom* niekada nesudarė vieno ūkio subjekto, taigi nesudarė įmonės, kaip ji suprantama pagal konkurencijos teisę. Šioje byloje būtent dukterinė bendrovė, t. y. *Areva T&D SA*, sudarė vieną ūkio subjektą iš pradžių su *Alstom* – laikotarpiu nuo 1992 m. gruodžio 7 d. iki 2004 m. sausio 8 d., o vėliau, laikotarpiu nuo 2004 m. sausio 9 d. iki gegužės 4 d., – su *Areva* ir jos buvusiomis dukterinėmis bendrovėmis. Dėl šios priežasties Komisija, o vėliau – Bendrasis Teismas pripažino *de jure* solidariai atsakingomis tik dukterinę bendrovę su jos viena kitą pakeitusiomis patronuojančiosiomis bendrovėmis. Komisija ir Bendrasis Teismas nenustatė pačių patronuojančiųjų bendrovių *de jure* solidariosios atsakomybės.

129. Atsižvelgiant į solidariosios atsakomybės tikslą [81], Komisija turi visišką laisvę išieškoti baudą iš vieno ar kito susijusio juridinio asmens, atsižvelgdama į kiekvieno iš jų galimybes mokėti. Taigi, pagal tokį solidariosios atsakomybės modelį, kaip nurodytasis šios išvados 127 punkte, ji gali reikalauti, kad visą baudą arba jos dalį sumokėtų dukterinė bendrovė arba viena ar kita patronuojančioji bendrovė, ją kontroliavusios viena po kitos, kol bus sumokėta visa bauda.

76 — Šiuo klausimu žr. 2011 m. kovo 29 d. Sprendimą *ThyssenKrupp Nirosta prieš Komisiją* (C-352/09 P, Rink. p. I-2359, 81 punktas) ir minėto Sprendimo *ArcelorMittal Luxembourg prieš Komisiją ir Komisija prieš ArcelorMittal Luxembourg ir kt.* 68 punktą.

77 — Žr. generalinio advokato Y. Bot išvadą, 2007 m. rugsėjo 11 d. pateiktą byloje *Komisija prieš Salzgitter* (2008 m. balandžio 22 d. sprendimas, C-408/04 P, Rink. p. I-2767, 298 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

78 — Dėl išsamesnių argumentų, susijusių su asmeninės atsakomybės ir bausmių individualizavimo principais, darau nuorodą į savo išvadą minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* (74 ir paskesni punktai).

79 — Žr. generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomer išvadą, 2003 m. vasario 11 d. pateiktą byloje *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* (2004 m. sausio 7 d. sprendimas, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123).

80 — Žr. generalinio advokato Y. Bot išvados, 2010 m. spalio 26 d. pateiktos minėtose bylose *ArcelorMittal Luxembourg prieš Komisiją* ir *Komisija prieš ArcelorMittal Luxembourg* ir kt., 181 punktą.

81 — Šiuo atžvilgiu žr. mano išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 52 punktą.

130. Tačiau aišku, kad, esant tokiam solidariosios atsakomybės modeliui, baudos išieškojimas iš vienos patronuojančiosios bendrovės turi įtakos jos išieškojimui iš kitos. Pavyzdžiui, jei Komisija visą baudą išieškos iš *Alstom*, dukterinė bendrovė (*Areva T&D SA*, dabar – *Alstom Grid SAS*) bus visiškai laisva nuo pareigos mokėti baudą Komisijai ir atitinkamai *Areva* ir kitos jos buvusios dukterinės bendrovės, solidariai atsakingos *Areva T&D SA* bendraskolės, taip pat bus laisvos nuo pareigos Komisijos atžvilgiu. Ir atvirkščiai, jei Komisija išieškos iš *Areva* jos baudą, dukterinė bendrovė ir jos solidariai atsakinga bendraskolė *Alstom* bus laisvos nuo sumos, kurią *Areva* sumokėjo Komisijai, mokėjimo.

131. Būtent apie tokią „faktinę“ solidariąją atsakomybę kalba *Alstom* ir *Areva*.

– Dėl bausmių individualizavimo ir teisinio saugumo principų

132. Taigi, ar dėl tokio juridinių asmenų, pripažintų kaltais dėl konkurencijos taisyklių pažeidimo, dėl kurio atsiranda niekada nesudariusių vieno ūkio subjekto patronuojančiųjų bendrovių faktinė solidarioji atsakomybė, solidariosios atsakomybės santykių modelio pažeidžiami teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principai?

133. Nagrinėjamu atveju, pirma, dėl tokių solidariosios atsakomybės taisyklių, kokias taikė Komisija ir patvirtino Bendrasis Teismas, šios išvados 126 punkte primintas bausmių individualizavimo principas yra pažeidžiamas, jei pagal minėtą solidariosios atsakomybės modelį juridinis asmuo, iš kurio Komisija išieško baudą, turi sumokėti baudą už pažeidimus, nepriskirtinus įmonei, už kurios pažeidimus jis turi atsakyti, o konkrečiai šioje byloje – už pažeidimus, padarytus laikotarpiu, kuriuo atitinkamas juridinis asmuo nebegalėjo (arba dar negalėjo) būti traukiamas atsakomybėn už neteisėtą elgesį, nes nebesudarė (arba dar nesudarė) už šį elgesį atsakingo vieno ūkio subjekto.

134. Antra, teisinio saugumo principas pažeidžiamas, jei dėl ginčijamame sprendime pasirinkto ir skundžiamame sprendime patvirtinto solidariosios atsakomybės modelio suinteresuotieji asmenys, t. y. juridiniai asmenys, nubausti už neteisėtą elgesį, priskirtą ūkio subjektui, kuriam jie priklausė, negali tiksliai ir aiškiai sužinoti turinio tų pareigų, kurios jiems buvo nustatytos institucijų aktais, t. y. ginčijamu sprendimu ir skundžiamu sprendimu, kiek pastaruoju buvo patvirtintas solidariosios atsakomybės modelis.

135. Šioje byloje, kaip pažymėjau 128 punkte, *Areva* ir *Alstom* niekada nesudarė vieno ūkio subjekto, todėl kartu nesudarė įmonės, kaip ji suprantama pagal konkurencijos teisę. Ir atvirkščiai, jos viena po kitos sudarė su dukterine bendrove *Areva T&D SA* du atskirus ūkio subjektus, kurių kiekvienas yra individualiai atsakingas už kartelį skirtingais laikotarpiais ir skirtingomis sąlygomis.

136. Be to, konstatuotina, kad šioje byloje kiekvienos iš patronuojančiųjų bendrovių atsakomybė kyla išimtinai iš dukterinės bendrovės atsakomybės, todėl, kadangi Komisija, įgyvendindama savo diskreciją [82], nusprendė skirti patronuojančiajai bendrovei solidariai su dukterine bendrove mokėtiną baudą, patronuojančiosios bendrovės atsakomybė negali viršyti dukterinės bendrovės atsakomybės [83]. Šiomis aplinkybėmis Komisijos patronuojančiosioms bendrovėms nustatyti dydžiai yra maksimalūs dydžiai, kuriais apibrėžiama kiekvienos iš vienai kitą pakeitusių patronuojančiųjų bendrovių solidarioji atsakomybė su jos dukterine bendrove [84].

137. Taigi, tiesa, kaip skundžiamo sprendimo 220 punkte dėl *Alstom* pažymėjo Bendrasis Teismas, kad ginčijamu sprendimu yra nustatoma asmeninė patronuojančiųjų bendrovių atsakomybė už pažeidimo padarymą.

82 — Šiuo atžvilgiu žr. 2009 m. rugsėjo 24 d. Sprendimą *Erste Group Bank ir kt. prieš Komisiją* (C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ir C-137/07 P, Rink. p. I-8681, 81–84 punktai), taip pat mano išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 81 punktą.

83 — Šiuo atžvilgiu žr. 2013 m. sausio 22 d. Sprendimą *Komisija prieš Tomkins* (C-286/11 P, 43 punktas), kuriuo buvo patvirtintas minėtas Sprendimas *Tomkins prieš Komisiją* (be kita ko, 38 punktas).

84 — Šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Trioplast* 168 punktą.

138. Tačiau tokiu atveju, kaip šioje byloje, kai dvi patronuojančiosios bendrovės kartu niekada nesudarė ūkio subjekto ir Komisija nusprendė pripažinti jas atsakingomis kartu su dukterine bendrove, pagal bausmių individualizavimo principą reikalaujama, kad bauda, kuri buvo skirta kiekvienai iš jų, neviršytų jai tenkančios solidariosios atsakomybės dalies. Ši atsakomybės dalis atitinka kiekvienai patronuojančiajai bendrovei nustatytą bendros sumos dalį, kurią dukterinė bendrovė turi solidariai sumokėti su kiekviena iš viena kitą pakeitusių patronuojančiųjų bendrovių [85].

139. Šioje byloje dėl Komisijos pasirinkto ir Bendrojo Teismo patvirtinto solidariosios atsakomybės modelio šiuo atžvilgiu kyla problemų. Iš tikrųjų, nesant atitikties tarp baudos dydžio, nustatyto dukterinei bendrovei *Areva T&D SA*, ir baudos dydžių, nustatytų viena kitą pakeitusioms patronuojančiosioms bendrovėms, neįmanoma nustatyti, kokia bauda atitinka kiekvieno iš 135 punkte nurodytų atskirų ūkio subjektų asmeninę atsakomybę. Atvirkščiai, iš šios situacijos išplaukia, kad pirmasis iš šių ūkio subjektų (kurį sudaro *Alstom* ir *Areva T&D SA*) atsako už visą baudą, net jei nedarė pažeidimo visą laikotarpį, už kurį ji skirta (t. y. laikotarpį nuo 1992 m. gruodžio 7 d. iki 2004 m. gegužės 11 d.) ir, antra, kad antrojo ūkio subjekto (kurį sudaro *Areva T&D SA*, *Areva* ir kitos jos buvusios dukterinės bendrovės) atsakomybė gerokai viršija baudos, nustatytos už visą pažeidimą nagrinėjamu laikotarpiu, dalį. Manau, tokia situacija nesuderinama su bausmių individualizavimo principu.

140. Be to, kadangi patronuojančiosios bendrovės negali aiškiai nustatyti tikslios baudos, kurią jos turi sumokėti už laikotarpį, kuriuo buvo pripažintos atsakingomis už pažeidimą solidariai su dukterine bendrove, taip pat konstatuotinas teisinio saugumo principo pažeidimas.

141. Man atrodo, problemų iš tikrųjų kyla dėl to, kad ginčijamame sprendime Komisija *Areva* grupę ir *Alstom* grupę nuo baudos skaičiavimo pradžios vertino kaip vieną subjektą [86]. Šiuo atžvilgiu, nesant būtinybės konkrečiai šiuo klausimu pareikšti nuomonės, pažymėtina, kad Komisijos nurodyta aplinkybė, jog Bendrasis Teismas byloje *Trioplast* nusprendė, kad metodas, kai patronuojančiajai bendrovei skiriama tokio pat pradinio dydžio bauda kaip ir tiesiogiai darant pažeidimą dalyvavusiai dukterinei bendrovei, ir kai šis dydis nėra dalijamas tuo atveju, jei per tam tikrą laikotarpį pasikeitė kelios patronuojančiosios bendrovės, savaime negali būti laikomas netinkamu. Iš tikrųjų, pirma, nagrinėjamuose apeliaciniuose skunduose skundžiamas ne apskaičiuojant baudas taikytas metodas, o solidariosios atsakomybės taisyklių taikymas. Antra, šis argumentas yra nereikšmingas, nes net jei minėtas metodas nebūtų savaime netinkamas, tai nepakeistų aplinkybės, kad dėl šioje byloje Komisijos pasirinkto ir Bendrojo Teismo patvirtinto solidariosios atsakomybės modelio pažeidžiami bausmių individualizavimo ir teisinio saugumo principai.

142. Be to, pažymėtina, kad netikrumo negali sumažinti atsakomybės lygiomis dalimis taisyklė, kurią Bendrasis Teismas nustatė skundžiamo sprendimo 215 punkte ir kuri minėta šios išvados 100 punkte.

143. Iš tikrųjų, kaip nurodžiau savo išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 88 ir 89 punktuose ir patikslinsiu šios išvados 155 ir paskesniuose punktuose, nėra nustatyta, kad Sąjungos konkurencijos teisėje yra tokia taisyklė.

85 — Ten pat, 169 punktas.

86 — Žr. ginčijamo sprendimo 486 konstatuojamąją dalį.

144. Antra, kad ir kaip būtų, net jei tokia taisyklė egzistuotų, ji negalėtų sumažinti abejonių, šioje byloje kylančių dėl taikyto solidariosios atsakomybės modelio. Iš tikrųjų tos taisyklės taikymas šioje byloje man atrodo susijęs su rizika, kad visa bauda, už kurios sumokėjimą iš tikrųjų atsako juridinis asmuo, priklausys nuo subjektyvaus Komisijos pasirinkimo, iš kokio skolininko ji nuspręs išieškoti tą baudą. Iš tikrųjų šis dydis gali skirtis atsižvelgiant į tai, ar Komisija nuspręstų išieškoti baudą iš vieno [87], ar iš kito [88] skolininko, o tai man atrodo nepriimtina ir apskritai, ir konkrečiai esant situacijai, kai bendraskoliai niekada nepriklausė vienam ūkio subjektui.

145. Dėl Komisijos prašymo pakeisti motyvus, nes juo ginčijama jos kompetencija apibrėžti turinčių sumokėti baudą bendraskolių vidaus santykius, manau, kad reikia jį atmesti dėl šios išvados 160–163, 169 ir 173 punktuose nurodytų priežasčių, taip pat dėl išsamesnių priežasčių, atsakant į Komisijos pirmąjį ir trečiąjį apeliacinio skundo pagrindus minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.*, pateiktus mano išvados šioje byloje 42–91 punktuose. Be to, man atrodo, kad Komisija, užuot paprašiusi pakeisti motyvus, pateikė argumentus, kuriais siekiama užginčyti apeliančių pateiktus kaltinimus. Atsižvelgiant į išdėstytus samprotavimus, šie argumentai turi būti atmesti.

146. Iš viso to, kas išdėstyta, manau, darytina išvada, kad kaltinimai, susiję su teisės klaida taikant solidariosios atsakomybės taisykles, dėl kurios buvo pažeisti teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principai, nes buvo nustatyta *Alstom* ir *Areva* faktinė solidarioji atsakomybė, turi būti priimti, tačiau kaltinimas, susijęs su bausmių individualizavimo principo pažeidimu, *Areva* atžvilgiu yra nepriimtinas, kaip nurodžiau šios išvados 123 punkte.

3. Dėl netinkamo solidariosios atsakomybės taisyklių taikymo, dėl kurio pažeidžiami teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principai, EB 7 straipsnis ir pareiga motyvuoti

a) Šalių argumentai

i) *Areva* ir *Alstom* grupės bendrovių argumentai

147. *Areva* trečiajame apeliacinio skundo pagrinde ir apeliantės *Alstom* grupės bendrovių ketvirtojo (apeliacinio skundo) pagrindo pirmoje dalyje, antros dalies paskutiniame kaltinime ir antrojo (apeliacinio skundo) pagrindo trečioje dalyje nurodo, kad Bendrasis Teismas padarė klaidų aiškindamas ir taikydamas solidariai mokėtinos baudos sąvoką, todėl pažeidė teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principus, EB 7 straipsnį, taip pat pareigą motyvuoti.

87 — Taikydamas atsakomybės lygiomis dalimis taisyklę situaciją suprantu taip: jei Komisija nusprendžia išieškoti visą 48 195 000 EUR (po Bendrojo Teismo priimto sprendimo) dydžio baudą iš *Alstom*, ši galėtų atgręžtinio reikalavimo būdu pusę šios sumos gauti iš *Areva T&D SA*. Taigi faktiškai *Alstom* iš viso sumokėtų 24 097 500 EUR. *Areva T&D SA* turėtų sumokėti likusią pusę. Tačiau *Areva* ir dvi kitos jos buvusios dukterinės bendrovės yra solidariai atsakingos su *Areva T&D SA* už 20 400 000 EUR iš šios sumos sumokėjimą, todėl *Areva T&D SA* gali kitų trijų savo bendraskolių paprašyti sumokėti jiems tenkančią šios sumos dalį (kiekviena dalis sudarytų 5 100 000 EUR), o *Areva T&D SA* vienintelė liktų atsakinga už 3 697 500 EUR skirtumo tarp baudos, pasidalytos su *Alstom*, ir baudos, už kurią yra solidariai atsakingos *Areva* ir kitos buvusios dukterinės bendrovės, sumokėjimą. Šiuo atveju *Alstom* mokėtina faktinė bauda yra 24 097 500 EUR, *Areva T&D SA* mokėtina bauda – 8 797 500 EUR (t. y. likę 3 697 500 EUR + 5 100 000 EUR), o *Areva* ir kitų dviejų buvusių jos dukterinių bendrovių bauda yra 5 100 000 EUR kiekvienai.

88 — Atvirkščiai, jei Komisija nusprendžia iš pradžių išieškoti iš *Areva* tokio dydžio baudą, dėl kurios ši yra solidariai atsakinga su *Areva T&D SA* ir kitomis dviem buvusiomis patronuojamosiomis bendrovėms, situaciją suprantu taip: *Areva* privalės sumokėti baudą, sudarančią 20 400 000 EUR, paskui iš savo solidariai atsakingų bendraskolių ji galėtų gauti jų dalį (t. y. 5 100 000 EUR iš kiekvieno), galbūt atgręžtinio reikalavimo būdu. Komisijai liktų nesumokėta likusi baudos dalis, t. y. 27 795 000 EUR. *Alstom* ir *Areva T&D SA* minėtą dydį pasidalytų lygiomis dalimis, galbūt pridėjus 5 100 000 EUR, kuriuos *Areva T&D SA* sumokėjo *Areva*. Šiuo atveju faktinis *Alstom* baudos dydis sudarytų 13 897 500 EUR (t. y. pusę 27 795 000 EUR sumos) arba galbūt 16 447 500 EUR (jeigu ji turėtų pasidalyti *Areva T&D* sumokėtą 5 100 000 EUR sumą), o *Areva T&D SA* baudos dydis būtų 18 997 500 EUR (t. y. 13 897 500 + 5 100 000 EUR) arba galbūt 16 447 500 EUR; *Areva* ir jos kitų dviejų buvusių dukterinių bendrovių baudos dydis būtų 5 100 000 EUR kiekvienai.

148. Pirma, ir *Areva*, ir *Alstom* grupės bendrovės ginčija atsakomybės lygiomis dalimis taisyklę [89]. Pirma, ši taisyklė yra nauja ir neturi teisinio pagrindo, o Bendrasis Teismas negalėjo rasti to pagrindo Sprendime *Aristrain prieš Komisiją* [90], kuriuo jis remiasi, nes šis sprendimas tam netinkamas. Antra, *Alstom* teigimu, ši taisyklė taip pat yra teisiškai klaidinga, nes solidariosios atsakomybės mechanizmu reguliuojami tik kreditoriaus ir solidariai atsakingų bendraskolių, bet ne ir solidariai atsakingų bendraskolių tarpusavio santykiai [91]. Taigi, remdamasis atsakomybės lygiomis dalimis taisykle, nors tokia taisyklė prieštarauja solidariosios atsakomybės sąvokai Sąjungos teisėje, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad kiekviena iš nubaustų bendrovių gali nusistatyti iš ginčijamo sprendimo jai tenkančią dalį esant santykiams su solidariai atsakingais bendraskoliais [92]. Be to, kadangi ginčijamas sprendimas neleidžia atitinkamoms bendrovėms aiškiai sužinoti, kaip pasidalyti baudą, Bendrasis Teismas savo sprendimu pažeidė teisinio saugumo ir bausmių individualizavimo principus.

149. Antra, *Alstom* taip pat teigia, kad, remdamasis atsakomybės lygiomis dalimis taisykle, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai konstatavo, jog Komisija neperdavė nacionaliniam teismui arba arbitražui įgaliojimų nustatyti kiekvienam tenkančią sumokėti baudos dalį [93]. Komisija, atsižvelgdama į faktines bylos aplinkybes ir kiekvienos įmonės ypatumus, turėjo nustatyti kiekvieno bendraskolio dalį. Jei, kaip šioje byloje, Komisija to nenustato, ji netiesiogiai suteikia šiuos įgaliojimus trečiajam asmeniui, t. y. nacionaliniam teismui arba arbitražui, ir taip pažeidžia EB 7 straipsnį, nes šios institucijos neturi atitinkamos kompetencijos.

150. Trečia, apeliantės teigia, kad, klaidingai remdamasis tokia taisykle, Bendrasis Teismas motyvavo, kodėl buvo atmesti su teisinio saugumo principo pažeidimu ir neteisėtu Komisijos įgaliojimų perdavimu susiję argumentai [94], ir pakeitė ginčijamo sprendimo turinį taip, kad jis nebeatitiko Komisijos valios; todėl Komisijos vertinimą pakeitęs savuoju jis pažeidė savo pareigą motyvuoti. Iš tikrųjų ginčijamame sprendime tokia taisyklė visiškai neminima. Priešingai, Bendrajame Teisme Komisija ginė kitokį ginčijamo sprendimo vertinimą.

151. Be to, *Alstom* grupės bendrovės atmeta prieštaravimą dėl apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su neteisėtu Komisijos įgaliojimų perdavimu, priimtinumo. Tai nėra naujas pagrindas, nes *Alstom* šį argumentą buvo pateikusi Bendrajame Teisme. Kad ir kaip būtų, šis pagrindas yra neatsiejamas nuo pagrindo, susijusio su bausmių individualizavimo principo pažeidimu. Jos taip pat prieštarauja dėl motyvų pakeitimo, kurio prašė Komisija siekdama panaikinti skundžiamą sprendimą.

ii) Komisijos argumentai

152. Nors Komisija mano, kad *Areva* ir *Alstom* grupės bendrovių pateikti kaltinimai turi būti atmesti, vis dėlto ji pritaria kai kuriems jų punktams ir šiuo atžvilgiu prašo Teisingumo Teismo pakeisti motyvus. Konkrečiai kalbant, Komisija pritaria argumentui, kad Sprendimas *Aristrain prieš Komisiją* neturi reikšmės šioje byloje. Ir atvirkščiai, Komisija mano, kad *Alstom* argumentas, susijęs su tariamai neteisėtu Komisijos įgaliojimų skirti baudas perdavimu, yra nepriimtinas, nes tai yra naujas argumentas, kurio *Alstom* nepateikė Bendrajame Teisme.

153. Iš esmės Komisija teigia, jog apeliančių argumentai yra grindžiami klaidinga prielaida, kad Komisija neteisėtai perdavė savo įgaliojimus, kai ginčijamame sprendime neišsprendė bendraskolių tarpusavio santykių ir, svarbiausia, nenustatė kiekvienam jų tenkančios solidariosios atsakomybės dalies. Šis argumentavimas visų pirma nenuoseklus. Iš tikrųjų, jei *Areva* ir *Alstom* manė, kad tik

89 — Žr. šios išvados 100 punktą.

90 — 2003 m. spalio 2 d. sprendimas (C-196/99 P, Rink. p. I-11005).

91 — Atvirkščiai, *Areva* teigia sutinkanti su skundžiamo sprendimo 214 punkte išdėstyta Bendrojo Teismo pozicija, kad solidariosios atsakomybės institutas reglamentuoja ne tik kreditoriaus ir bendraskolių, bet ir pačių bendraskolių santykius.

92 — Skundžiamo sprendimo 226 punktas.

93 — Ten pat.

94 — Ten pat, 210–218 ir 236 punktai.

Komisija yra kompetentinga spręsti dėl bendraskolių santykių, ji nesupranta, kodėl jos pačios išsprendė šį klausimą pasirašydamos sutartį. Be to, savo apeliaciniuose skunduose *Areva* ir *Alstom* grupės bendrovės sutiko, kad mokėtinų dalių klausimą gali išspręsti nacionaliniai teismai arba arbitražai, o tai paneigia bet kokį neteisėtą tariamų išimtinių Komisijos įgaliojimų perdavimą. Kad ir kaip būtų, priešingai, nei skundžiamame sprendime [95] leidžia suprasti Bendrasis Teismas, Komisija neturi jokių įgaliojimų nustatyti kiekvieno bendraskolio mokėtiną dalį, todėl negali neteisėtai perduoti tokio įgaliojimo; juo labiau iš sprendimo skirti solidariai mokėtiną baudą, kuriame šis klausimas nesprendžiamas, negali būti padaryta išvada, kad bendraskoliai yra atsakingi lygiomis dalimis.

154. Galiausiai dėl skundžiamo sprendimo 213–215 punktų, taip pat 222, 236 ir 257 punktų, kuriuose remiamasi solidariosios atsakomybės dalių sąvoka, Komisija mano, kad juose yra daug teisės klaidų ir Teisingumo Teismas turėtų pakeisti skundžiamame sprendime esančius motyvus naujais. Komisija mano, kad Bendrasis Teismas pažeidžia įgaliojimų ir pareigų, kurie Reglamento (EB) Nr. 1/2003 23 straipsniu yra atitinkamai suteikti ir nustatyti Komisijai, ribas ir tai darydamas kelia grėsmę valstybių narių teisės sistemoms ir sutarties šalių laisvei. Komisijos kompetencija skirti baudas yra susijusi tik su išorės santykiu, t. y. santykiu tarp jos ir įmonės, kuri yra sprendimo adresatė ir turi sumokėti baudą. Vien dėl to, kad išorės santykių atžvilgiu nustatant solidariai atsakingus bendraskolius atsiranda tam tikrų teisinių pasekmių, negali atsirasti Komisijos pareiga nustatyti jų atsakomybės dalis esant jų vidaus santykiams.

b) Vertinimas

155. Pirma, dėl atsakomybės lygiomis dalimis taisyklės, kuria skundžiamo sprendimo 215 punkte remiasi Bendrasis Teismas ir kurią nurodžiau šios išvados 100 punkte, noriu pažymėti, kad savo išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 88 ir 89 punktuose išsakiau abejones dėl tokios Bendrojo Teismo sukurtos taisyklės tinkamumo.

156. Iš esmės tokia taisyklė, kurią Bendrasis Teismas, atrodo, perėmė iš kai kurių valstybių narių teisės sistemoje numatytos solidarios prievolės pagal privatinę teisę teisinės tvarkos [96], mano nuomone, pirma, nesuderinama su asmeninės atsakomybės ir bausmių individualizavimo principais, nes pagal ją numatyta tam tikra bendraskolių, kurie turi solidariai sumokėti baudą, vienodos atsakomybės už prisidėjimą prie to paties įmonės elgesio prezumpcija, nors visų susijusių subjektų atsakomybė nebūtinai yra tokia pati.

157. Antra, manau, ji neturi teisinio pagrindo arba bent jau tinkamo teisinio pagrindo. Savo išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 88 punkte pažymėjau, kad, mano nuomone, norint pagrįsti tokią taisyklę nepakanka bendros nuorodos į teisinę prievolių pagal privatinę teisę sistemą, jeigu nėra kokių nors kitokių paaiškinimų dėl priežasčių, dėl kurių iš šios tvarkos kylantis principas būtų taikomas konkurencijos srityje, nes bendrovėms, kurioms Komisija skiria solidariai mokėtiną baudą už konkurencijos teisės pažeidimą, tenkančios mokėjimo pareigos pobūdis dėl savo kvazibaudžiamojo pobūdžio [97] skiriasi nuo bendraskolių pagal privatinę teisę pareigos.

95 — Be kita ko, šio sprendimo 215 ir 229 punktuose.

96 — Šiuo atžvilgiu konkrečiau žr. minėto Sprendimo *Siemens Österreich ir kt. prieš Komisiją* 155 punktą. Dėl šio sprendimo, susijusio su tuo pačiu ginčijamu sprendimu, priimtu tą pačią dieną kaip ir skundžiamas sprendimas, yra pateiktas apeliacinis skundas minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* Kaip buvo nurodyta 2 punkte, kartu su šia išvada rengiu išvadą šioje byloje.

97 — Generalinės advokatės J. Kokott išvados, 2013 m. vasario 28 d. pateiktos byloje *Schenker & Co. ir kt.* (2013 m. birželio 18 d. sprendimas, C-681/11), 40 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

158. Minėtoje savo išvadoje taip pat pažymėjau, kad tam tikru požiūriu sunku pripažinti, jog nuoroda, kuri taip pat yra skundžiamo sprendimo 215 punkte, į minėto Sprendimo *Aristrain prieš Komisiją* 100 ir 101 punktus yra svarbi. Iš tiesų tame sprendime Teisingumo Teismas nepripažino Bendrojo Teismo skundžiamame punkte nustatyto principo. Jis veikiau nubaudė Bendrąjį Teismą dėl to, kad šis nebaudė dėl nepakankamai motyvuoto Komisijos sprendimo, kuriuo vienai bendrovei buvo skirta bauda už kitos su ja susijusios bendrovės elgesį, tačiau nebuvo įrodyta, kad jos abi sudarė ūkio subjektą. Taigi šiuo atveju nebuvo kalbama apie solidariai mokėtinos baudos skyrimą keliems subjektams [98].

159. Darytina išvada, jog Bendrasis Teismas tam, kad atmestų su teisinio saugumo principo pažeidimu susijusius ieškinio pagrindus ir kaltinimus, negalėjo remtis šia taisykle, kai skundžiamo sprendimo 215 punkte nusprendė, kad kiekviena iš bendrovių, kurioms buvo skirta solidariai mokėtina bauda, gali aiškiai sužinoti jai tenkančią baudos sumos dalį.

160. Šiuo atžvilgiu dar pažymėtina, kad, kaip nurodžiau savo išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 85 ir 86 punktuose, kai Komisijos sprendimo priėmimo metu vienas ūkio subjektas nebeegzistuoja tokios formos, kokios egzistavo, kai buvo daromas pažeidimas, jei Komisija, įgyvendindama savo diskreciją, nusprendžia skirti solidariai mokėtiną baudą juridiniams asmenims, kurie nebesudaro tokio vieno ūkio subjekto, pagal bausmių individualizavimo principą kyla teisinio saugumo reikalavimai, susiję su baudos nustatymu esant šių subjektų vidaus santykiams.

161. Iš esmės, net jei išlieka šių subjektų išorinė atsakomybė Komisijai už visos baudos už įmonės padarytą pažeidimą sumokėjimą, kadangi sprendimo priėmimo metu šie subjektai nebesudaro vieno ūkio subjekto, jie turi žinoti jiems tenkančias dalis esant vidaus santykiams su solidariai atsakingais bendraskoliais, su kuriais nebeturi ekonominių, organizacinių ir teisinių ryšių, reikalingų pateisinti jų priskyrimą prie vieno ūkio subjekto.

162. Darytina išvada, kad tuo atveju, kai įgyvendindama savo diskreciją [99] Komisija nusprendžia nustatyti solidariąją atsakomybę subjektams, kurie pažeidimo padarymo metu sudarė ūkio subjektą, bet sprendimo priėmimo metu to paties ūkio subjekto nebesudaro, ji negali nevykdyti savo pareigos nustatyti baudos dalį, kuri esant vidaus santykiams su kitais bendraskoliais tenka subjektui, nebeturinčiam jo priskyrimą ūkio subjektui pagrindžiančių ryšių.

163. Šiuo atžvilgiu taip pat pažymėtina, kad nors šalys naudodamosi sutarties laisve neabejotinai gali savo privatinėje teisėje nustatyti, koks asmuo kokią baudos dalį sumoka, jos, priešingai, negali nustatyti kiekvieno nubausto juridinio asmens atsakomybės dalies ir atitinkamai – baudos dalių, kurios turi sankcijos pobūdį ir kyla iš konkurencijos teisės. Pritardamas Bendrojo Teismo nuomonei, būtent taip suprantu skundžiamo sprendimo 214 punktą, kuriame jis teigia, kad šalys neturi teisės laisvai spręsti, kaip tarpusavyje pasidalyti joms skirtą baudą. Todėl, kalbant apie Komisijos nurodytą aplinkybę, kad solidariai atsakingi bendraskoliai gali laisvai pasidalyti baudą, nors jų privatinės teisės santykių srityje tai yra tiesa, ji vis dėlto negali paneigti iš teisinio saugumo principo kylančios būtinybės kiekvienam suinteresuotajam asmeniui tiksliai ir aiškiai žinoti Komisijos sprendime jam nustatytų pareigų turinį.

164. Atsižvelgdamas į šiuos samprotavimus manau, kad turi būti padaryta išvada, jog Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 214–218, 222 ir 236 punktuose padarė teisės klaidą, kai nusprendęs atmesti apeliančių jam pateiktus argumentus rėmėsi atsakomybės lygiomis dalimis taisykle.

98 — Žr. mano išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 89 ir 93 punktus. Be to, aplinkybė, kad tai nebuvo solidariosios atsakomybės pripažinimas, buvo patvirtinta 1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo (dabar – Bendrasis Teismas) sprendime *Aristrain prieš Komisiją* (T-156/94, Rink. p. II-645, 67 punktas).

99 — Žr. šios išvados 81 išnašoje nurodytą teismo praktiką.

165. Antra, dėl *Alstom* kaltinimo, susijusio su tuo, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai konstatavo, jog Komisija neperdavė nacionaliniam teismui arba arbitražui įgaliojimų nustatyti kiekvieno iš solidariai atsakingų bendraskolių mokėtiną baudos dalį, visų pirma reikia atmesti Komisijos pateiktą nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą – kad tai yra nepriimtinas naujas pagrindas.

166. Šiuo atžvilgiu iš teismo praktikos išplaukia, jog, atsižvelgiant į tai, kad šalis turi turėti galimybę ginčyti visus jai skirto sprendimo motyvus, kiekviena šalis, jei Bendrasis Teismas sujungė dvi bylas ir priėmė vieną sprendimą, kuriuo atsakoma į visus šalių jam nagrinėjant bylą nurodytus ieškinio pagrindus, gali ginčyti samprotavimus, susijusius su ieškinio pagrindais, kuriuos Bendrajame Teisme nurodė tik ieškovas kitoje sujungtoje byloje, jei šie samprotavimai jam taikytini [100].

167. Nustatyta, kad *Areva* ir jos buvusios dukterinės bendrovės nurodė tokį pagrindą Bendrajame Teisme ir šis į jį atsakė skundžiamo sprendimo 232–237 punktuose. Tokiomis aplinkybėmis, kiek tai susiję su trimis buvusiomis *Areva* dukterinėmis bendrovėmis, kurios buvo perleistos *Alstom*, šis pagrindas nėra naujas. Kalbant apie *Alstom*, kadangi neabejojama, jog šis Bendrojo Teismo samprotavimas jai taikytinas, laikytina, kad ji taip pat gali jį ginčyti apeliaciniame skunde.

168. Iš esmės primintina, kad pagal suteikimo principą [101] Sąjunga veikia tik neperžengdama ribų tos kompetencijos, kurią, siekiant Sutartyse nustatytų tikslų, jai šiose Sutartyse suteikė valstybės narės. Visa Sutartimis Sąjungai nepriskirta kompetencija priklauso valstybėms narėms. Be to, pagal ESS 13 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį (anksčiau – EB 7 straipsnio 1 dalies antras sakinys) kiekviena institucija veikia neviršydama Sutartyse jai suteiktų įgaliojimų ir laikydamasi jose nustatytų procedūrų, sąlygų ir tikslų.

169. Taigi, kaip išsamiai išdėsčiau savo išvados – į kurią darau nuorodą – minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 48 ir paskesniuose punktuose, manau, kad neįmanoma neigti, kalbant apie įgaliojimus skirti baudas už konkurencijos taisyklių pažeidimus, Komisijos kompetencijos nustatyti baudos paskirstymą solidariai atsakingiems bendraskoliams, kai tai yra būtina tikslui, kurio siekiama suteikiant šiuos įgaliojimus, pasiekti, t. y. užtikrinti pagal minėtas normas numatytų draudimų laikymąsi. Ir atvirkščiai, tam tikrais atvejais, kaip tas, kurį nurodžiau šios išvados 160–162 punktuose, Komisija privalo nustatyti kiekvienam bendraskoliui, kuriam skirta solidariai mokėtina bauda, tenkančią dalį.

170. Šioje byloje Komisija nusprendė skirti solidariai mokėtiną baudą dviem bendrovėms, kurios sprendimo priėmimo momentu nebesudarė ūkio subjekto, t. y. *Alstom* ir *Areva T&D SA*, todėl ji turėjo bent jau nustatyti kiekvienai iš jų tenkančią dalį.

171. Darytina išvada, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamo sprendimo 236 ir 237 punktuose atmetė ieškinio pagrindus ir kaltinimus, susijusius su EB 7 straipsnio pažeidimu, ir nusprendė, kad jie buvo grindžiami klaidinga prielaida, jog nagrinėjamu atveju Komisija ginčijamame sprendime nustatė atsakomybės dalį, tekusią *Areva T&D SA* ir *Alstom* už atitinkamos įmonės dalyvavimą darant pažeidimą laikotarpiu nuo 1992 m. gruodžio 7 d. iki 2004 m. sausio 8 d. ir atitinkamai – kiekvienai jų tenkančią baudos, kurią jos turėjo solidariai sumokėti Komisijai, dalį.

100 — Žr. minėtą Sprendimą *Team Relocations ir kt. prieš Komisiją* (34 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

101 — Šis principas įtvirtintas ESS 5 straipsnio 2 dalyje.

172. Trečia, manau, kad kaltinimui, susijusiam su pareigos motyvuoti pažeidimu, negalima pritarti. Iš tikrųjų skundžiamo sprendimo 214 ir 216 punktuose, taip pat 236 punkte grįsdamas ieškinio pagrindų, susijusių su teisiniu saugumu ir neteisėtu įgaliojimų perdavimu, atmetimą Bendrasis Teismas tiesiog pateikė teisinius argumentus, taikydamas solidariosios atsakomybės taisykles, kaip jis jas aiškino. Nors nepritariu šiam aiškinimui, manau, kad vykdydamas teisėtumo kontrolę Bendrasis Teismas neabejotinai galėjo remtis tokiais teisiniais argumentais. Todėl negali būti teigiama, kad Bendrasis Teismas neteisėtai pakeitė ginčijamo sprendimo motyvus savaisiais.

173. Galiausiai dėl Komisijos prašymo pakeisti motyvus, kuriuo ginčijama jos kompetencija nustatyti solidariai atsakingų bendraskolių tarpusavio santykius, reikia pažymėti, kad jis turi būti atmestas atsižvelgiant į šios išvados 160–163 ir 169 punktuose išdėstytus argumentus. Kadangi šis prašymas iš esmės atitinka argumentus, kuriuos Komisija nurodė grįsdama pirmąjį ir trečiąjį apeliacinio skundo, jos pateikto minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.*, pagrindus, dėl išsamesnio argumentavimo padarysiu nuorodą į šių pagrindų nagrinėjimą, atliktą mano išvados minėtoje byloje 42–91 punktuose.

4. Išvada dėl apeliacinio skundo pagrindų ir kaltinimų, susijusių su solidariosios atsakomybės taisyklių taikymu

174. Taigi, iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad, mano nuomone, *Areva* antrasis ir trečiasis apeliacinio skundo pagrindai, taip pat *Alstom* grupės bendrovių ketvirtasis apeliacinio skundo pagrindas turi būti priimti, o skundžiamo sprendimo rezoliucinės dalies 3 punkto antroje įtraukoje nustatyta bauda – panaikinta.

E – *Dėl „Areva“ ketvirtojo apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su teisės klaida taikant proporcingumo ir vienodo požiūrio principus*

175. Savo ketvirtajame apeliacinio skundo pagrinde *Areva* teigia, jog Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nes neįgyvendino savo neribotos jurisdikcijos, kad ištaisytų Komisijos padarytą proporcingumo ir vienodo požiūrio principų pažeidimą, kiek tai susiję su jai skirta solidariai mokėtina bauda.

176. *Areva* pažymi, pirma, kad už keturis mėnesius trukusį pažeidimą ji buvo pripažinta solidariai atsakinga dėl tokios sumos, kuri sudaro apie pusę baudos, kurią *Alstom* turi solidariai sumokėti už dvylika metų trukusį pažeidimą, arba yra maždaug du kartus didesnė, nei *Alstom* turi sumokėti asmeniškai už savo tiesioginį dalyvavimą kartelyje ketverius metus. Toks baudos dydžių skirtumas prieštarauja proporcingumo principui. Antra, Bendrasis Teismas pažeidė vienodo požiūrio principą, kai patvirtino ginčijamą sprendimą, kuriuo *Areva* buvo nubausta gerokai griežčiau nei *Alstom*, nors *Alstom* buvo viena iš kartelio organizatorių, kartelyje dalyvavo 47 kartus ilgiau nei *Areva*, o jos apyvarta buvo didesnė nei *Areva* apyvarta.

177. Įgyvendindamas savo neribotą jurisdikciją Bendrasis Teismas turėjo įvertinti, ar *Areva* skirta bauda buvo proporcinga pagal pažeidimo sunkumą ir trukmę ir ar atitiko vienodo požiūrio principą. Taikydamas šiuos principus jis turėjo sumažinti baudos, už kurios sumokėjimą *Areva* buvo pripažinta solidariai atsakinga, dydį.

178. Visų pirma reikia išnagrinėti nepriimtinumu grindžiamus prieštaravimus, kuriuos Komisija pateikė dėl šio apeliacinio skundo pagrindo.

179. Komisija teigia, pirma, kad šis apeliacinio skundo pagrindas yra nepriimtinas, nes apeliaciniame skunde *Areva* nepatikslina, kuriuose skundžiamo sprendimo punktuose, jos nuomone, yra padaryta teisės klaida. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad nors *naujo* Teisingumo Teismo procedūros reglamento 169 straipsnio 2 dalyje yra numatyta, jog apeliacinio skundo pagrinduose ir teisiniuose argumentuose

turi būti tiksliai nurodomi ginčijami Bendrojo Teismo sprendimo motyvuojamosios dalies punktai, toks reikalavimas šioje byloje taikytiname senajame Procedūros reglamente oficialiai nebuvo numatytas [102]. Tiesa, net prieš įsigaliojant naujajam Procedūros reglamentui iš nusistovėjusios teismo praktikos buvo matyti, kad pagal Teisingumo Teismo statuto 58 straipsnį ir senojo Procedūros reglamento 112 straipsnio 1 dalies c punktą apeliaciniame skunde turi būti tiksliai nurodytos sprendimo, kurį prašoma panaikinti, skundžiamos dalys ir konkrečiai šį prašymą pagrindžiantys teisiniai argumentai [103].

180. Šioje byloje konstatuotina, jog *Areva* iš esmės ginčija tai, kad Bendrasis Teismas neįgyvendino savo neribotos jurisdikcijos. Tačiau kalbant apie kaltinimą, susijusį su tam tikru nepadarymu, iš esmės skundžiamame sprendime nėra punktų, su kuriais šis kaltinimas gali būti susietas arba kurie jį parodytų. Be to, ji nurodo teisinius argumentus, kurie konkrečiai pagrindžia jos prašymą, t. y. teisės klaidą, susijusią su Komisijos tariamai pažeistais proporcingumo ir vienodo požiūrio principais.

181. Šiomis aplinkybėmis manau, kad negalima pripažinti nepriimtinu *Areva* ketvirtojo apeliacinio skundo pagrindo, nes ji nenurodė skundžiamo sprendimo punktų, kuriuose, jos nuomone, buvo padaryta teisės klaida.

182. Antra, Komisija mano, kad šis apeliacinio skundo pagrindas yra nepriimtinas, pirma, kaip naujas pagrindas, kuris nebuvo nurodytas Bendrajame Teisme, ir, antra, juo Teisingumo Teismo prašoma iš naujo įvertinti Bendrojo Teismo pakeistą baudos dydį, o tai nepriklauso jo kompetencijai.

183. Šiuo atžvilgiu visų pirma primintina, kad pagal šios išvados 112 punkte nurodytą teismo praktiką apeliaciniu skundu negali būti pakeistas Bendrajame Teisme nagrinėtos bylos dalykas, todėl šalis negali pirmą kartą Teisingumo Teisme nurodyti pagrindo, kurį Bendrajame Teisme galėjo nurodyti, bet nenurodė.

184. Be to, nors, kaip jau nurodžiau šios išvados 122 punkte, pagal teismo praktiką apeliantas turi teisę pateikti apeliacinį skundą, kuriame Teisingumo Teisme remtųsi pagrindais, išplaukiančiais iš skundžiamo sprendimo ir kurie būtų skirti teisės požiūriu jo pagrįstumui ginčyti [104], vis dėlto iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad apeliacinio proceso stadijoje Teisingumo Teismas, nagrinėdamas baudos proporcingumo klausimą, teisingumo sumetimais nekeičia Bendrojo Teismo vertinimo savo vertinimu, o tik patikrina, ar Bendrasis Teismas, įgyvendindamas savo neribotą jurisdikciją, nepadarė akivaizdžių klaidų, pavyzdžiui, dėl to, kad neatsižvelgė į visus reikšmingus aspektus [105]. Per apeliacinį procesą nustatyti, jog Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą dėl to, kad baudos dydis yra netinkamas, galima tik išimties tvarka, kai „sankcijos lygis yra ne tik netinkamas, bet ir toks aukštas, kad jį būtų galima laikyti neproporcingu“ [106].

185. Be to, iš Teisingumo Teismo praktikos išplaukia, kad dėl neribotos jurisdikcijos įgyvendinimo nustatant baudų dydį negali būti diskriminuojamos įmonės, dalyvavusios SESV 101 straipsnio 1 dalį prieštaraujančiame susitarime [107].

102 — Žr. šios išvados 49 išnašą.

103 — Žr. 2009 m. balandžio 2 d. Sprendimą *France Télécom prieš Komisiją* (C-202/07 P, Rink. p. I-2369, 55 punktas), taip pat 2012 m. vasario 2 d. Sprendimą *Elf Aquitaine prieš Komisiją* (C-404/11 P, 15 punktas).

104 — Žr. mano išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 139 ir 140 punktus, taip pat minėto Sprendimo *Stadtwerke Schwäbisch Hall ir kt. prieš Komisiją* 17 punktą. Kitaip nei *Areva*, byloje C-232/11 P, kurioje buvo pateikta minėta išvada, *Reyrolle* nurodė apeliacinio skundo pagrindą, susijusį su minėtų principų pažeidimu, kurį padarė pats Bendrasis Teismas, kai įgyvendindamas savo neribotą jurisdikciją pakeitė baudą.

105 — Žr. generalinės advokatės J. Kokott išvados minėtoje byloje *Schindler Holding ir kt. prieš Komisiją* 222 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

106 — Šiuo klausimu žr. 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *E.ON Energie prieš Komisiją* (C-89/11 P, 126 punktas) ir 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimą *Quinn Barlo ir kt. prieš Komisiją* (C-70/12 P, 57 punktas).

107 — Žr. 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimą *Komisija prieš Verhuizingen Coppens* (C-441/11 P, 80 punktas), taip pat minėto Sprendimo *Quinn Barlo ir kt. prieš Komisiją* 46 punktą.

186. Šioje byloje savo apeliaciniame skunde *Areva* nurodo Bendrojo Teismo padarytą teisės klaidą, nes įgyvendindamas savo neribotą jurisdikciją jis *neištaisė* Komisijos padaryto proporcingumo ir vienodo požiūrio principų pažeidimo, kiek tai susiję su jai skirta solidariai mokėtina bauda.

187. Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad galimas baudos, kurią savo sprendimu skyrė Komisija, neproporcingumas nėra Bendrojo Teismo iniciatyva tikrinamas dalykas, jei šis neproporcingumas negali būti su viešąja tvarka susijęs ieškinio pagrindas. Taigi jis priima sprendimą dėl ieškinio pagrindo, susijusio su tokiu baudos pobūdžiu, tik jei šį ieškinio pagrindą jam nurodė ieškovas [108]. Tie patys argumentai taikytini ieškinio pagrindui, susijusiam su vienodo požiūrio principo pažeidimu [109].

188. Be to, Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad nors dėl Sąjungos teismui pripažįstamos neribotos jurisdikcijos jis įgaliojamas ne tik vykdyti paprastą sankcijos teisėtumo kontrolę, bet ir pakeisti savo vertinimu Komisijos vertinimą ir atitinkamai panaikinti, sumažinti arba padidinti baudą, pirma, šios kompetencijos įgyvendinimas nereiškia kontrolės vykdymo teismo iniciatyva ir, antra, procesas Sąjungos teismuose yra grindžiamas rungimusi. Išskyrus su viešąja tvarka susijusius pagrindus, kuriuos teismas tikrina savo iniciatyva, kaip antai ginčijamo sprendimo nemotyvavimas, būtent ieškovas turi nurodyti su ginčijamu sprendimu susijusius ieškinio pagrindus ir pateikti įrodymų šiems pagrindams pagrįsti [110].

189. Tačiau nagrinėjamu atveju konstatuotina, jog Bendrajame Teisme *Areva* nenurodė su proporcingumo ir vienodo požiūrio principų pažeidimu susijusio ieškinio pagrindo, kuriame teigtų, kad jai dėl šių principų pažeidimo skirta bauda yra neteisėta. Tiesa, Bendrajame Teisme ji nurodė vienodo požiūrio ir proporcingumo principų pažeidimą. Tačiau šie kaltinimai buvo susiję su visai kitu klausimu – solidariai mokėtinos baudos bendrovėms *Alstom* ir *Areva T&D SA skyri*mu, o ne tariamu *Areva* skirtos baudos neteisėtumu.

190. Taigi, atsižvelgiant į šios išvados 187 ir 188 punktuose nurodytą teismo praktiką, kadangi *Areva* Bendrajame Teisme nenurodė, jog Komisija proporcingumo ir vienodo požiūrio principus pažeidė Teisingumo Teisme nurodytais aspektais, vykstant apeliaciniam procesui ji negali jo kaltinti padarius teisės klaidą dėl to, kad net turėdamas neribotą jurisdikciją savo iniciatyva nepatikrino, ar toks pažeidimas buvo padarytas. Šiomis aplinkybėmis *Areva* ketvirtasis apeliacinio skundo pagrindas, manau, turi būti atmestas kaip nepriimtinas.

191. Dėl *Areva* argumento, pagal kurį, kad ir kaip būtų, šis apeliacinio skundo pagrindas priimtinas, nes jo pateikimas šioje instancijoje pateisinamas dėl naujos faktinės aplinkybės, atsiradusios nuo ieškinio pateikimo iki apeliacinio skundo pateikimo, t. y. *Areva T&D SA* perleidimo *Alstom*, pažymėtina, kad tiek iš paties Procedūros reglamento 42 straipsnio 2 dalies turinio, pateikto šios išvados 75 punkte, tiek iš teismo praktikos [111] matyti, jog tam, kad naujas pagrindas dėl naujos faktinės aplinkybės būtų priimtinas, šis ieškinio pagrindas turi būti „pagrindžiamas“ šia nauja faktine aplinkybe. Konstatuotina, jog tai, kad 2010 m. *Areva* perleido *Areva T&D SA* bendrovei *Alstom*, negalėjo turėti jokios įtakos tariamam baudos neproporcingumui arba tariamam diskriminavimui ir atitinkamai – *Areva* galimybei nurodyti pirmojoje instancijoje ieškinio pagrindą, susijusį su proporcingumo ir vienodo požiūrio principų pažeidimu. Šiomis aplinkybėmis toks naujas apeliacinio skundo pagrindas nėra „pagrindžiamas“ minėtu perleidimu, todėl juo negali būti remiamasi priimtinumui pagrįsti.

108 — Šiuo klausimu žr. 2013 m. kovo 14 d. Sprendimą *Viega prieš Komisiją* (C-276/11 P, 57 punktas).

109 — Šiuo klausimu žr. 1998 m. spalio 1 d. Sprendimą *Langnese-Iglo prieš Komisiją* (C-279/95 P, Rink. p. I-5609, 53–55 punktai) ir 2002 m. kovo 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Diputación Foral de Álava ir kt. prieš Komisiją* (T-92/00 ir T-103/00, Rink. p. II-1385, 90 punktas).

110 — Žr. 2011 m. gruodžio 8 d. Sprendimą *KME ir kt. prieš Komisiją* (C-272/09 P, Rink. p. I-12789, 103 ir 104 punktai).

111 — Šiuo klausimu žr. 2002 m. spalio 15 d. Sprendimą *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 369–378 punktai, ypač 371 punktas), taip pat generalinės advokatės J. Kokott išvados, 2005 m. birželio 9 d. pateiktos byloje *Komisija prieš Jungtinę Karalystę* (2005 m. spalio 20 d. sprendimas, C-6/04, Rink. p. I-9017), 96 punktą.

192. Galiausiai, kadangi *Areva* pateikti argumentai gali būti aiškinami taip, jog ji siekia, kad jai skirtos baudos dydžio tinkamumas būtų iš naujo įvertintas atsižvelgiant į labai trumpą jos dalyvavimą darant pažeidimą, pažymėsiu, jog ta aplinkybė, kad *Areva* kartelyje dalyvavo labai trumpai, nė kiek nepakeičia pažeidimo sunkumo, kuris kyla iš pažeidimo pobūdžio ir į kurį buvo atsižvelgta apskaičiuojant baudą, be kita ko, nustatant pradinį jos dydį. Tai, kad *Areva* kartelyje dalyvavo labai trumpai, buvo įvertinta nepadidinus pradinio dydžio už pažeidimo trukmę. Darytina išvada, kad šioje byloje niekas nerodo, jog Bendrojo Teismo nustatytas baudos dydis būtų toks didelis, kad būtų neproporcingas. Šiuo atveju Teisingumo Teismas neturi teisės savo vertinimu pakeisti Bendrojo Teismo vertinimo [112].

193. Todėl manau, kad *Areva* ketvirtasis apeliacinio skundo pagrindas, net aiškinamas taip, kaip nurodyta 192 punkte, pagal šios išvados 184 punkte nurodytą Teisingumo Teismo praktiką turi būti atmestas kaip nepriimtinas [113].

F – *Dėl „Alstom“ grupės bendrovių penktojo apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su teisės į veiksmingą teisinę gynybą pažeidimu*

194. Nurodydamos savo penktąjį apeliacinio skundo pagrindą *Alstom* grupės bendrovės teigia, kad skundžiamo sprendimo 223–230 punktuose Bendrasis Teismas neatsižvelgė į ieškinio pagrindo, susijusio su teisės į veiksmingą teisinę gynybą, turinį, todėl neatsakė į jam nurodytą ieškinio pagrindą. Skundžiamame sprendime Bendrasis Teismas kreipė dėmesį į teisminės priežiūros reikalavimą, konkrečiau kalbant, į tai, kad *Alstom* ir *Areva T&D SA*, pasinaudodamos teise į veiksmingą teisinę gynybą, pasinaudojo teise pateikti sprendimą teismo kontrolei, nors iš tikrųjų Bendrajame Teisme nurodytas ieškinio pagrindas buvo susijęs su laisve rinktis, ar pateikti ieškinį, kuri buvo apribota paskyrus *Alstom* ir *Areva T&D SA* solidariai mokėtiną baudą, dėl ko jų teisinė padėtis procesinių veiksmų atžvilgiu tapo susijusi.

195. Šiuo atžvilgiu, skaitant skundžiamo sprendimo 223–230 punktus, matyti, kad Bendrasis Teismas tikrai ne neatsižvelgė į *Alstom* argumentų turinį, o tinkamai atsakė į jos jam nurodytą ieškinio pagrindą.

196. Iš esmės minėto sprendimo 224–227 punktuose nurodęs svarbią teismo praktiką Bendrasis Teismas teisingai nusprendė, kad, nustatydama *Alstom* ir *Areva T&D SA* solidariąją atsakomybę, Komisija nepažeidė kiekvienos iš šių bendrovių, kaip ginčijamo sprendimo adresačių, teisės pateikti šį sprendimą teismo kontrolei pasinaudojant teise į Sąjungos teisėje užtikrinamą veiksmingą teisinę gynybą.

197. Aplinkybė, kad jei *Areva T&D SA* būtų pareiškusi ieškinį, *Alstom*, siekdama išvengti visos baudos mokėjimo, būtų buvusi priversta padaryti tą patį, ir atvirkščiai, iš tikrųjų tėra automatiška pasekmė to, kad buvo skirta solidariai mokėtina bauda, kuri, kalbant apie *Alstom* ir *Areva T&D SA*, dėl šios išvados 41 punkte nurodytų priežasčių šioje byloje yra pagrįsta. Ši pasekmė neišvengiamai turi poveikį skirtingų solidariai atsakingų bendraskolių strategijai, bet nepažeidžia teisės į veiksmingą teisinę gynybą.

198. Iš esmės kiekvienas bendraskolis turi teisę ir galimybę pareikšti ieškinį – tai ir padarė ir *Alstom*, ir *Areva T&D SA*. Tiesa, kad nepareiškusiam ieškinio solidariai atsakingam bendraskoliui kyla pavojus privalėti sumokėti visą baudą, net jei Bendrasis Teismas, kitam bendraskoliui pareiškus ieškinį, turėtų panaikinti sprendimą skirti solidariai mokėtiną baudą. Iš esmės iš teismo praktikos matyti, pirma, kad jei vienas iš sprendimo adresatų nusprendžia pareikšti ieškinį dėl panaikinimo, Sąjungos teismas

112 — Minėto Sprendimo *Quinn Barlo ir kt. prieš Komisiją* 60 punktas.

113 — Ten pat.

nagrinėja tik su juo susijusius sprendimo aspektus, o aplinkybės, susijusios su kitais sprendimo adresatais, kurie jo neginčija, nepriskiriamos prie teismo nagrinėjamos bylos dalyko, ir, antra, atitinkamai priimto sprendimo dėl panaikinimo motyvas negali būti taikomas asmenims, kurie nebuvo proceso šalys ir dėl kurių šiame sprendime nieko negali būti nuspręsta [114].

199. Taigi Bendrasis Teismas niekaip nepažeidė *Alstom* nurodyto ieškinio pagrindo, susijusio su teisės į veiksmingą teisinę gynybą pažeidimu, apimties, kai skundžiamo sprendimo 230 punkte padarė išvadą, kad negali būti laikoma, jog ginčijamu sprendimu tiek, kiek *Alstom* ir *Areva T&D SA* buvo skirta solidariai mokėtina bauda, buvo pažeista teisė į veiksmingą teisinę gynybą.

200. Manau, darytina išvada, kad *Alstom* penktasis apeliacinio skundo pagrindas turi būti atmestas.

G – *Išvada dėl apeliacinių skundų nagrinėjimo*

201. Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad, mano nuomone, *Areva* antrasis ir trečiasis apeliacinio skundo pagrindai, taip pat *Alstom* grupės bendrovių ketvirtasis apeliacinio skundo pagrindas turi būti priimti, todėl tokia bauda, kokia numatyta skundžiamo sprendimo rezoliucinės dalies 3 punkto antroje įtraukoje, turi būti panaikinta.

202. Likusios apeliacinių skundų dalys, manau, turi būti atmestos.

IV – Dėl ieškinių dėl panaikinimo ir baudos nustatymo

A – *Dėl ieškinių dėl panaikinimo ir baudos nustatymo*

203. Pagal Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio pirmą pastraipą, jei apeliacinis skundas yra pagrįstas ir Teisingumo Teismas panaikina Bendrojo Teismo sprendimą, jis gali pats paskelbti galutinį sprendimą, jei toje bylos stadijoje tai galima daryti, arba grąžinti bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą.

204. Nagrinėjamu atveju manau, kad šioje bylos stadijoje gali būti priimtas galutinis sprendimas.

205. Iš tikrųjų apeliančių atsakomybė už pažeidimą, kuris buvo konstatuotas ginčijamame sprendime ir Bendrojo Teismo patvirtintas skundžiamame sprendime, nagrinėjant apeliacinius skundus nebuvo ginčijama. Tik bauda, numatyta skundžiamo sprendimo rezoliucinės dalies 3 punkto antroje įtraukoje, manau, turi būti panaikinta dėl klaidų, susijusių su solidariosios atsakomybės taisyklių taikymu, dėl kurio buvo padaryta teisės pažeidimų.

206. Šiuo atžvilgiu konstatuotina, kad solidariosios atsakomybės modelis, numatytas ginčijamame sprendime, konkrečiai jo 2 straipsnio c punkte, yra toks pats kaip numatytasis jį patvirtinusio skundžiamo sprendimo rezoliucinės dalies 3 punkto antroje įtraukoje. Darytina išvada, kad tie patys teisės pažeidimai, dėl kurių šios išvados 96–174 punktuose atlikęs vertinimą pasiūliau panaikinti šį punktą, taip pat yra susiję su ginčijamame sprendime nustatyta bauda. Tokiomis aplinkybėmis manau, kad reikia panaikinti ir ginčijamo sprendimo 2 straipsnio c punktą, kaip Bendrajame Teisme prašė apeliantės.

114 — 1999 m. rugsėjo 14 d. Sprendimas *Komisija prieš AssiDomän Kraft Products ir kt.* (C-310/97 P, Rink. p. I-5363, 53–55 punktai). Dėl šių principų taikymo konkrečiu atveju žr. minėto Sprendimo *Komisija prieš Tomkins* 43 ir 47 punktus.

B – *Dėl baudos nustatymo*

207. Panaikinimas iš dalies, kurį siūlau atsižvelgdamas į ginčijamo sprendimo 2 straipsnio c punktą, reiškia, kad reikia priimti naują sprendimą dėl minėtame sprendime nustatytos baudos. Pagal Statuto 61 straipsnio pirmą pastraipą Teisingumo Teismas, naudodamasis savo teise priimti sprendimą, šiuo atžvilgiu turi neribotą jurisdikciją, numatytą SESV 261 straipsnyje, siejamame su Reglamento (EB) Nr. 1/2003 [115] 31 straipsniu. Taigi jis gali savo nuožiūra nustatyti naują baudos dydį [116].

208. Tokiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad skundžiamame sprendime Bendrojo Teismo *Alstom Grid SAS* nustatytos 48 195 000 EUR baudos dydis nebuvo ginčijamas remiantis apeliacinio skundo pagrindais ir kaltinimais, kuriuos Teisingumo Teismui pasiūliau priimti. Taigi šis dydis nesikeičia.

209. Atvirkščiai, iš 135 ir paskesniuose punktuose pateiktų argumentų matyti, kad tokiu atveju, kaip nagrinėjamoje byloje, kai viena kitą pakeitusios patronuojančiosios bendrovės, kurioms yra skirtos baudos, remiantis išimtinai iš dukterinės bendrovės atsakomybės kylančia atsakomybe, dėl solidariosios atsakomybės santykių tampa susijusios su savo (atitinkamai buvusia ir esama) dukterine bendrove, bendra baudų, kurias turi sumokėti patronuojančiosios bendrovės, suma negali viršyti baudos, kurią turi sumokėti dukterinė bendrovė. Be to, patronuojančiosios bendrovės turi galėti aiškiai sužinoti sumą, kurią privalo sumokėti už laikotarpį, kai buvo pripažintos atsakingomis už pažeidimą solidariai su savo dukterine bendrove.

210. Kadangi dukterinei bendrovei, t. y. *Alstom Grid SAS*, skirtos baudos dydis yra 48 195 000 EUR, reikia nustatyti šio dydžio dalis, už kurias kiekviena iš patronuojančiųjų bendrovių yra solidariai atsakinga su dukterine bendrove.

211. Šiuo atžvilgiu manau, kad paskirstant tarp dviejų patronuojančiųjų bendrovių dukterinės bendrovės baudą svarbus kriterijus gali būti laikotarpis, kuriuo kiekviena iš jų atitinkamai darė jai lemiamą įtaką. Be abejo, šis kriterijus nėra vienintelis galimas. Tačiau nagrinėjamos bylos aplinkybėmis, man atrodo, tai yra tinkamas kriterijus, leidžiantis užtikrinti tam tikrą proporcingumą nustatant šias dalis.

212. Taigi, iš bylos matyti, kad *Alstom* darė lemiamą įtaką *Alstom T&D SA* laikotarpiu nuo 1992 m. gruodžio 7 d. iki 2004 m. sausio 8 d., t. y. vienuolika metų ir vieną mėnesį.

213. *Areva SA* ir *Areva T&D Holding SA* darė lemiamą įtaką *Areva T&D SA* ir *Areva T&D AG* [117] keturis mėnesius, t. y. nuo 2004 m. sausio 9 d. iki gegužės 11 d.

214. Darytina išvada, kad, mano nuomone, taikant 211 punkte nurodytą kriterijų, *Alstom* turėtų būti pripažinta solidariai atsakinga su *Alstom Grid SAS* už 46 787 847 EUR sumokėjimą, o *Areva*, *T&D Holding SA* ir *Alstom Grid AG* turėtų būti pripažintos solidariai atsakingomis su *Alstom Grid SAS* už 1 407 153 EUR sumokėjimą [118].

115 — 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [EB 81] ir [82] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

116 — Žr. minėto Sprendimo *Komisija prieš Verhuizingen Coppens* 79 punktą. Taip pat žr. 1999 m. liepos 8 d. Sprendimą *Komisija prieš Anic Partecipazioni* (C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 218 punktas), 1998 m. gruodžio 17 d. Sprendimą *Baustahlgewebe prieš Komisiją* (C-185/95 P, Rink. p. I-8417, 141 ir 142 punktai), 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Weig prieš Komisiją* (C-280/98 P, Rink. p. I-9757, 83 punktas) ir 2006 m. rugsėjo 21 d. Sprendimą *JCB Service prieš Komisiją* (C-167/04 P, Rink. p. I-8935, 244 punktas).

117 — Dėl *Areva T&D AG* iš ginčijamo sprendimo 21 konstatuojamosios dalies matyti, kad tai buvo specialiosios paskirties įmonė, įsteigta tam, kad būtų palengvintas T&D veiklos perdavimas tarp *Alstom* ir *Areva*. Ji tiesiogiai dalyvavo darant pažeidimą laikotarpiu nuo 2003 m. gruodžio 22 d. – dienos, kai jai buvo perleista minėta veikla, iki pažeidimo pabaigos 2004 m. gegužės 11 d.

118 — Iš esmės *Alstom Grid SAS* kartelyje dalyvavo iš viso 11 metų ir penkis mėnesius, t. y. 137 mėnesius, iš jų 133 mėnesius lemiama buvo *Alstom* įtaka, o 4 mėnesius – *Areva* įtaka; remiantis tuo nustatoma 46 787 847 EUR *Alstom* bauda (t. y. 48 195 000/137 x 133) ir 1 407 153 EUR *Areva* ir buvusių jos dukterinių bendrovių bauda (t. y. 48 195 000/137 x 4).

C – Dėl „Areva“ dalies nustatymo

215. Jei Teisingumo Teismas pritartų mano siūlomam solidariosios atsakomybės taisyklių aiškinimui, – kad tuo atveju, kai nustatoma subjektų, kurie pažeidimo padarymo momentu sudarė ūkio subjektą, bet baudos skyrimo momentu nebepriklausė tam pačiam ūkio subjektui, solidarioji atsakomybė, būtina nustatyti baudos dalį, esant vidaus santykiams su kitais bendraskoliais tenkančią subjektui, kuris nebeturi jo priskyrimą ūkio subjektui pagrindžiančių ryšių[119], - dar reikėtų konkrečiai nustatyti baudos dalis subjektams, kurie šioje byloje yra pripažinti solidariai atsakingais, bet kurie nebėra vieno ūkio subjekto dalys.

216. Šiuo atžvilgiu jau turėjau galimybę pažymėti, pirma: kadangi Sąjungos teismas, turėdamas neribotą jurisdikciją, gali ne tik tikrinti teisėtumą, bet ir pakeisti ginčijamą aktą, t. y. pakeisti savo vertinimu Komisijos vertinimą[120], šis teismas gali įgyvendinti šią jurisdikciją laikydamasis Sutartyse jam nustatytų įgaliojimų ribų. Taigi, ankstesniame punkte minėtu atveju, mano nuomone, Sąjungos teismas gali, įgyvendindamas savo neribotą jurisdikciją, nustatyti baudos, skirtos solidariai atsakingiems pripažintiems bendraskoliams, kurie nebesudaro pažeidimą padariusio ūkio subjekto, dalis[121]. Antra, taip pat jau esu pažymėjęs, kad Sąjungos teismas, įgyvendindamas neribotą jurisdikciją, gali atsižvelgti į „visas faktines aplinkybes“, taip pat atsiradusias priėmus jame ginčijamą sprendimą[122].

217. Šiuo atveju iš bylos matyti, kad po to, kai *Alstom* perleido T&D veiklą *Areva*, *Alstom Grid SAS* ir kitos dvi buvusios *Areva* dukterinės bendrovės (t. y. *T&D Holding SA* ir *Alstom Grid AG*) vėl tapo *Alstom* dukterinėmis bendrovėmis.

218. Darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju būtent *Areva* pažeidimo padarymo momentu sudarė vieną ūkio subjektą su savo buvusiomis dukterinėmis bendrovėmis, su kuriomis ji buvo pripažinta solidariai atsakinga, tačiau su kuriomis tuo metu, kai buvo pakeista bauda, ji nebebuvo vieno ūkio subjekto dalis. Taigi turi būti nustatyta baudos, kuri buvo skirta *Areva* solidariai su jos buvusiomis dukterinėmis bendrovėmis, dalis.

219. Savo išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.* 87 punkte kalbėjau apie tam tikras aplinkybes, kurias, be to, yra nurodžiusi pati Komisija, susijusias su patronuojančiosios ir dukterinės bendrovių ryšiais, kurie neturi reikšmės paneigiant faktinį lemiamos įtakos darymą, bet į kuriuos gali būti atsižvelgta nustatant santykinės dukterinės bendrovės ir patronuojančiosios bendrovės kaltės laipsnį ir atitinkamai apibrėžiant už baudos sumokėjimą solidariai atsakingų bendraskolių vidaus santykius. Tarp šių aplinkybių, kurių sąrašas, manau, negali būti privalomas arba baigtinis, Komisija nurodė tai, kad patronuojančioji bendrovė nedalyvavo tiesiogiai darant pažeidimą, patronuojančios bendrovės interesų buvimą sektoriuje, kuriame buvo padarytas pažeidimas, arba jų laipsnį ir tai, kad ji nežinojo apie pažeidimą. Toje pačioje išvadoje taip pat pažymėjau, kad, kaip ir nustatant baudą, tam tikra diskrecija turi būti pripažinta vertinant įrodymų, į kuriuos reikia atsižvelgti kiekvienu atveju, tinkamumą ir svarbą.

220. Dėl proceso ekonomijos pažymėtina, kad jei Teisingumo Teismas turi visą bylos medžiagą, visus reikiamus duomenis ir bylos šalių pastabas visais reikšmingais bylos klausimais, jis privalo pats priimti galutinį sprendimą byloje[123].

119 — Žr. šios išvados 160 ir paskesnius punktus, taip pat nuorodas į mano išvadą minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir kt.*

120 — Žr. mano išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Tomkins* 38 punktą.

121 — Žr. mano išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Siemens Österreich ir. kt.* 93–95 punktus.

122 — Žr. mano išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Tomkins* 38 ir 43 punktus.

123 — Žr. generalinės advokatės J. Kokott išvados minėtoje byloje *Komisija prieš Verhuizingen Coppens* 44 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

221. Šiuo atveju byloje yra tam tikrų duomenų, į kuriuos gali būti atsižvelgta nustatant santykinės *Areva* kaltės laipsnį[124]. Išnagrinėjęs šiuos duomenis Teisingumo Teismas turėtų galėti pats priimti galutinį sprendimą dėl *Areva* skirtos baudos dalies nustatymo. Tačiau konstatuotina, kad šioje bylos stadijoje suinteresuotosios bendrovės neturėjo pateikti savo pastabų šiuo atžvilgiu. Šiomis aplinkybėmis, jei Teisingumo Teismas pritartų mano siūlomam solidariosios atsakomybės taisyklių aiškinimui ir nuspręstų, kad turi pakankamai duomenų, leidžiančių jam nustatyti *Areva* dalį, manau, būtina išklausyti suinteresuotųjų bendrovių nuomonę šiuo klausimu.

222. Atvirkščiai, jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad ir kaip būtų, jog neturi visų reikiamų duomenų, leidžiančių jam nustatyti *Areva* dalį, manau, Komisija, vykdydama savo pareigą imtis priemonių Teisingumo Teismo sprendimui įgyvendinti, turėtų, kaip numatyta SESV 266 straipsnyje, konkrečiai nustatyti šią dalį.

V – Dėl bylinėjimosi išlaidų

223. Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 184 straipsnio 2 dalį, jeigu apeliacinis skundas yra pagrįstas ir pats Teismas priima galutinį sprendimą byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą sprendžia Teismas.

224. Pagal to paties reglamento 138 straipsnio 1 dalį, taikomą apeliaciniam procesui pagal jo 184 straipsnio 1 dalį, pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Minėto reglamento 138 straipsnio 3 dalyje patikslinama, kad jeigu kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, kiekviena šalis padengia savo bylinėjimosi išlaidas. Pagal tą pačią nuostatą Teisingumo Teismas gali nuspręsti, kad, be savo bylinėjimosi išlaidų, šalis padengia dalį kitos šalies bylinėjimosi išlaidų, jeigu tai pateisinama atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes.

225. Nagrinėjamu atveju siūlau patenkinti *Areva* ir *Alstom* grupės bendrovių apeliacinių skundų dalį, susijusią su solidariosios atsakomybės taisyklių taikymu, bet atmesti likusią jų dalį. Tačiau, atsižvelgiant į mano siūlomą sprendimą, *Areva* ir *Alstom* grupės bendrovės iš esmės laimi bylą Teisingumo Teisme.

226. Atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, manau, kad Komisija turi padengti savo pačios bylinėjimosi išlaidas abiejose instancijose ir vieną trečdalį *Areva* ir *Alstom* grupės bendrovių bylinėjimosi išlaidų šiose instancijose. *Areva* ir *Alstom* grupės bendrovės padengia du trečdalius savo bylinėjimosi išlaidų abiejose instancijose.

VI – Išvada

227. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui priimti tokį sprendimą:

1. Panaikinti 2011 m. kovo 3 d. Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Areva ir kt. prieš Komisiją* (T-117/07 ir T-121/07) rezoliucinės dalies 3 punkto antrą įtrauką.

2. Atmesti kitas apeliacinių skundų dalis.

3. Panaikinti 2007 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimo C(2006) 6762 galutinis dėl procedūros pagal EB 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla COMP / F/38.899 – Skirstomieji įrenginiai su dujų izoliacija) 2 straipsnio b ir c punktus.

124 — Iš esmės iš bylos matyti, kad *Areva* sektoriumi, kuriame buvo padarytas pažeidimas, nesidomėjo iki *Alstom* dukterinių bendrovių įgijimo, ir nebesidomi šiuo sektoriumi nuo to laiko, kai pardavė visą savo veiklą T&D sektoriuje (žr. šios išvados 6 punktą). Be to, iš ginčijamo sprendimo, atrodo, matyti, kad nagrinėjamu laikotarpiu ji tiesiogiai nedalyvavo kartelio susirinkimuose. Tačiau ji buvo grupės kontroliuojančioji bendrovė.

4. Už pažeidimus, konstatuotus sprendimo C(2006) 6762 galutinis 1 straipsnio b–f punktuose, be *Alstom SA* skirtos 10 327 500 EUR baudos, skirti 48 195 000 EUR baudą *Alstom Grid SAS*, iš kurios 46 787 847 EUR ji turi sumokėti solidariai su *Alstom SA*, o 1 407 153 EUR – solidariai su *Areva SA*, *T&D Holding SA* ir *Alstom Grid AG*.

5. Europos Komisija, be savo pačios bylinėjimosi išlaidų tiek pirmojoje, tiek apeliacinėje instancijose, padengia vieną trečdalį *Areva SA, Alstom SA*, *T&D Holding SA*, *Alstom Grid SAS* ir *Alstom Grid AG* bylinėjimosi išlaidų pirmojoje ir apeliacinėje instancijose.

6. *Areva SA, Alstom SA*, *T&D Holding SA*, *Alstom Grid SAS* ir *Alstom Grid AG* padengia du trečdalius savo bylinėjimosi išlaidų pirmojoje ir apeliacinėje instancijose.